

SMEs

รายงานภาวะเศรษฐกิจ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

สาขาอาหาร

โดย ฝ่ายยุทธศาสตร์ SMEs รายพื้นที่/รายสาขา
สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
เมษายน 2552

คำนำ

รายงานฉบับนี้ จัดทำขึ้นโดยฝ่ายยุทธศาสตร์ SMEs รายงานที่/รายสาขา (รส.) สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรายงานสถานการณ์ภาวะทางเศรษฐกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) สาขาอาหาร ซึ่งเป็นการนำผลการศึกษาโครงการจัดทำยุทธศาสตร์การส่งเสริม SMEs รายงานสาขา และโครงการจัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริม SMEs รายงานสาขา ที่สำนักงานฯ ร่วมกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้ศึกษาไว้มาวิเคราะห์และประมวลผล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ ฝ่ายยุทธศาสตร์ SMEs รายงานที่/รายสาขา หวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้สนใจในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อไป

ส่วนนโยบายและยุทธศาสตร์ส่งเสริม SMEs รายงานที่/รายสาขา

ฝ่ายยุทธศาสตร์ SMEs รายงานที่/รายสาขา สสว.

เมษายน 2552

สารบัญ

	หน้า
บทนำ ภาพรวมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย	
1. โครงสร้าง สถานภาพ และความสำคัญของอุตสาหกรรม	1
1.1 โครงสร้างของอุตสาหกรรมอาหาร	1
1.2 ประเภทสินค้าที่ผลิต	2
1.3 การจำหน่ายภายในประเทศ	3
1.4 จำนวนวิสาหกิจและการจ้างงาน	4
1.5 สภาพตลาดและการค้าต่างประเทศ	7
2. ห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมอาหาร	8
3. การวิเคราะห์ SWOT analysis ของอุตสาหกรรมอาหาร	9
4. ปัญหาของอุตสาหกรรมอาหาร	11
5. กลุ่มธุรกิจ SMEs เป้าหมายในอุตสาหกรรมอาหาร	11
6. ยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการในการส่งเสริม SMEs สาขา อุตสาหกรรมอาหาร	12
7. นโยบายและมาตรการภาครัฐที่สำคัญ	16
8. ผลกระทบของข้อตกลงทางการค้าระหว่างประเทศกับอุตสาหกรรม อาหาร	20
8.1 ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น	20
8.2 FTA ไทย-ออสเตรเลีย (TAFTA)	21
8.3 FTA ไทย-อินเดีย	21
9. แนวโน้มอุตสาหกรรมอาหาร	21
10. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	22
11. ตัวอย่างโครงการในสาขาอุตสาหกรรมอาหาร	22

ภาคผนวก

สรุปแผนปฏิบัติการส่งเสริม SMEs สาขาอุตสาหกรรมอาหาร

บรรณานุกรม

บทนำ

ภาพรวมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมนับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจของประเทศในระดับมหภาค โดยมีจำนวนถึงประมาณร้อยละ 99 ของธุรกิจทั้งหมด วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจึงมีบทบาทสำคัญในการเป็นฐานรากการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นกลไกหลักในการฟื้นฟูและเสริมสร้างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ รวมทั้งเป็นกลไกในการแก้ไขปัญหาความยากจน ข้อมูลที่ยืนยันถึงบทบาททางเศรษฐกิจไทยที่สำคัญดังกล่าวตัวชี้วัดที่สำคัญ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของ SMEs การนำเข้าและส่งออกของ SMEs การบริโภคภาคเอกชน การค้า การลงทุนของ SMEs และการจ้างงานของ SMEs บทบาทในการสร้างมูลค่าเพิ่มเฉลี่ย ประมาณร้อยละ ร้อยละ 38.2 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ และมีมูลค่าการส่งออกโดยตรง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 30.1 ของมูลค่าการส่งออกรวม และการจ้างงาน ร้อยละ 76.0 ของการจ้างงานรวมทั้งหมด

1. นิยามการจำแนกขนาด SMEs

การจำแนกขนาดอุตสาหกรรม SMEs ยึดหลักเกณฑ์ตามกฎหมายกระทรวงอุตสาหกรรม ว่าด้วยการกำหนดจำนวนการจ้างงานและมูลค่าสินทรัพย์ถาวรของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2545 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประเภทธุรกิจ	ขนาดย่อม		ขนาดกลาง	
	จำนวน	สินทรัพย์ถาวร	จำนวน	สินทรัพย์ถาวร
กิจการการผลิต	ไม่เกิน 50	ไม่เกิน 50	51-200	เกินกว่า 50-200
กิจการบริการ	ไม่เกิน 50	ไม่เกิน 50	51-200	เกินกว่า 50-200
กิจการค้าส่ง	ไม่เกิน 25	ไม่เกิน 50	26-50	เกินกว่า 50-100
กิจการค้าปลีก	ไม่เกิน 15	ไม่เกิน 30	16-30	เกินกว่า 30-60

2. โครงสร้างของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ในปี 2550 จำนวนวิสาหกิจในประเทศไทยมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 2,375,368 ราย โดยจัดเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) จำนวน 2,366,227 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 99.6 ของจำนวนวิสาหกิจทั้งหมด ทั้งนี้ แบ่ง SMEs ตามประเภทธุรกิจได้ดังนี้ SMEs ที่อยู่ภาคการค้าและซ่อมบำรุง จำนวน 973,248 ราย หรือร้อยละ 41.1 จำนวนรองลงมาได้แก่ SMEs ที่อยู่ในการบริการ 708,841 ราย หรือร้อยละ 30.0 และที่อยู่ในการผลิตรวม จำนวน 668,185 ราย หรือร้อยละ 28.2 ของจำนวน SMEs ทั้งหมด

ตารางที่ 1 จำนวนและการจ้างงานของวิสาหกิจ ปี 2547 - 2550 จำแนกตามขนาดและประเภทกลุ่มธุรกิจ

ประเภทธุรกิจ	2547			2548			2549			2550		
	LE	SMEs	Total	LE	SMEs	Total	LE	SMEs	Total	LE	SMEs	Total
จำนวนวิสาหกิจ (ราย)												
ภาคการค้าและซ่อมบำรุง	1,384	865,906	867,923	1,481	878,020	880,134	1,211	938,057	939,646	1,266	973,248	974,929
ภาคบริการ	1,106	621,242	623,177	1,138	644,032	646,003	1,192	673,120	674,464	1,223	708,841	710,371
ภาคการผลิตรวม	1,785	691,926	694,026	1,818	696,816	698,949	1,817	661,055	663,465	1,828	668,185	670,596
อื่นๆ	36	20,068	24,524	37	20,201	24,667	12	17,564	21,220	7	15,963	19,472
รวม	4,311	2,199,130	2,209,650	10,493	2,239,069	2,249,753	4,232	2,289,796	2,298,795	4,324	2,366,227	2,375,368
จำนวนการจ้างงาน (คน)												
ภาคการค้าและซ่อมบำรุง	433,286	2,331,196	2,764,482	444,493	2,358,189	2,802,682	379,808	2,376,968	2,756,776	401,670	2,431,432	2,833,102
ภาคบริการ	466,515	2,693,370	3,069,885	480,526	2,639,440	3,119,966	536,783	2,857,284	3,394,067	632,213	3,007,968	3,640,181
ภาคการผลิตรวม	1,711,724	3,431,553	5,143,277	1,734,386	3,459,096	5,193,482	1,726,494	3,402,699	5,129,193	1,776,884	3,460,967	5,237,851
อื่นๆ	3,138	1,374	4,512	3,138	1,435	4,573	443	176	618	-	200	200
รวม	2,614,663	8,357,493	10,972,156	2,662,543	8,458,160	11,120,703	2,643,528	8,637,126	11,280,654	2,810,767	8,900,567	11,711,334

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ และสำนักงานประกันสังคม ประมวลโดย : สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

3. บทบาททางเศรษฐกิจของ SMEs

3.1 บทบาทด้านการสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม SMEs

ภาพรวมเศรษฐกิจของประเทศในปี 2550 สำหรับ GDP ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มีมูลค่า 3,244,974.5 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 38.2 ของ GDP รวมทั้งประเทศ มีอัตราการขยายตัวคิดเป็นร้อยละ 4.2 ต่อปี เมื่อพิจารณามูลค่า GDP ตามขนาดวิสาหกิจพบว่าวิสาหกิจขนาดย่อม มีบทบาทด้านมูลค่า GDP สูงกว่าวิสาหกิจขนาดกลางโดยมูลค่า GDP ของวิสาหกิจขนาดย่อม เท่ากับ 2,175,597.9 ล้านบาท ขยายตัวจากปีก่อนหน้า คิดเป็นร้อยละ 3.9 และมูลค่า GDP ของ วิสาหกิจขนาดย่อม มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 25.6 ของ GDP รวมด้านมูลค่า GDP ของวิสาหกิจขนาดกลางพบว่า ในปี 2550 มูลค่า GDP ของ วิสาหกิจขนาดกลาง เท่ากับ 1,069,376.6 ล้านบาทขยายตัวจากปีก่อนหน้าร้อยละ 4.8 และมีสัดส่วนต่อ GDP รวมคิดเป็นร้อยละ 12.6

โครงสร้างมูลค่า GDP ของ SMEs ในปี 2550 ยังคงมีลักษณะคล้ายคลึงกับปีก่อนหน้าโดยโครงสร้างทางเศรษฐกิจของ SMEs มีความเกี่ยวข้องกับภาคการบริการ ภาคการผลิต และภาคการค้าและซ่อมบำรุงเป็นสำคัญ เช่นเดียวกับโครงสร้าง GDP ของประเทศ โดยภาคการบริการเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญสูงสุดมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 32.2 รองลงมาได้แก่ ภาคการผลิตซึ่งมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 30.7 และ ภาคการค้าคิดเป็นร้อยละ 29.1

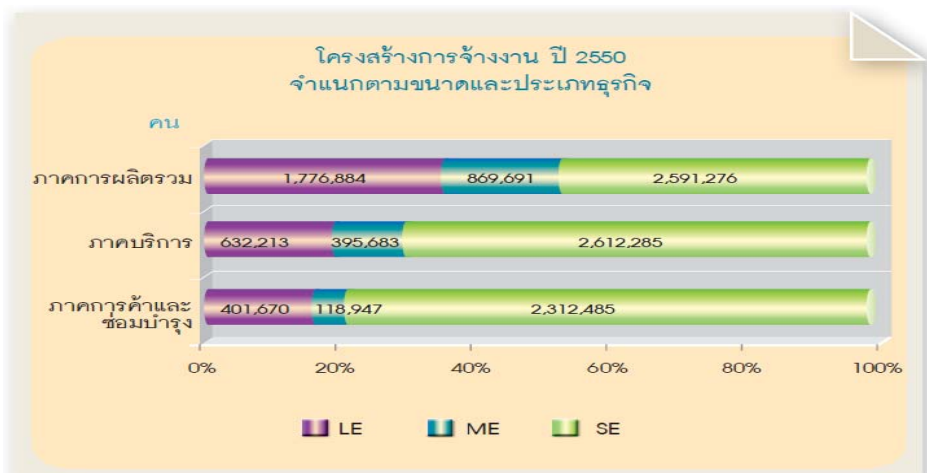
ตารางที่ 2 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ปี 2546-2550 จำแนกตามขนาดวิสาหกิจ

	2546	2547	2548	2549	2550
มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ณ ราคาประจำปี (ล้านบาท)					
ประเทศ	5,928,974.0	6,503,487.0	7,104,228.0	7,816,474.0	8,485,200.0
ภาคเกษตร	607,863.0	654,810.0	706,285.0	836,077.0	967,091.0
ภาคนอกเกษตร	5,321,111.0	5,848,677.0	6,397,943.0	6,980,397.0	7,518,109.0
- วิสาหกิจขนาดใหญ่	2,691,814.3	2,954,382.0	3,260,301.3	3,589,655.1	3,889,567.5
- SMEs	2,367,109.7	2,598,656.9	2,816,640.7	3,041,895.9	3,244,974.5
• วิสาหกิจขนาดย่อม	1,613,005.2	1,761,455.2	1,901,333.5	2,043,460.3	2,175,597.9
• วิสาหกิจขนาดกลาง	754,104.5	837,201.8	915,307.2	998,435.6	1,069,376.6
- วิสาหกิจอื่น ๆ	262,187.0	295,638.0	321,001.0	348,846.0	383,567.0
สัดส่วน (ร้อยละ)					
ประเทศ	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
ภาคเกษตร	10.3	10.1	9.9	10.7	11.4
ภาคนอกเกษตร	89.7	89.9	90.1	89.3	88.6
- วิสาหกิจขนาดใหญ่	45.4	45.4	45.9	45.9	45.8
- SMEs	39.9	40.0	39.6	38.9	38.2
• วิสาหกิจขนาดย่อม	27.2	27.1	26.8	26.1	25.6
• วิสาหกิจขนาดกลาง	12.7	12.9	12.9	12.8	12.6
- วิสาหกิจอื่น ๆ	4.4	4.5	4.5	4.5	4.5
อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์มวลรวม ณ ราคาคงที่ (ร้อยละ)					
ประเทศ	7.1	6.3	4.5	5.1	4.8
ภาคเกษตร	12.7	(2.4)	(1.9)	3.8	3.9
ภาคนอกเกษตร	6.5	7.4	5.2	5.2	4.8
- วิสาหกิจขนาดใหญ่	8.5	7.4	5.6	5.4	5.5
- SMEs	4.6	7.6	4.9	5.5	4.2
• วิสาหกิจขนาดย่อม	3.9	6.9	4.7	5.4	3.9
• วิสาหกิจขนาดกลาง	6.2	9.1	5.2	5.5	4.8
- วิสาหกิจอื่น ๆ	3.0	3.2	3.9	0.0	3.1

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประมวลผลโดย สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
หมายเหตุ : วิสาหกิจอื่น ๆ คือ การบริหารราชการและการป้องกันประเทศ

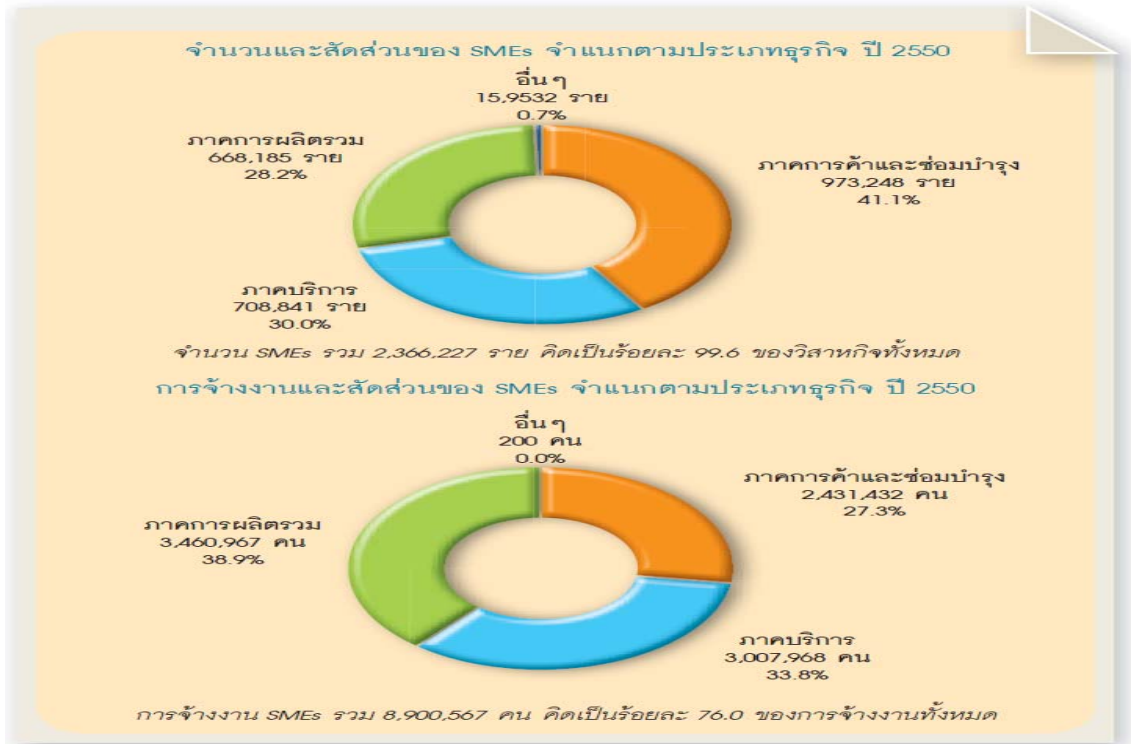
3.2 บทบาทด้านการจ้างงาน

แผนภาพที่ 1 โครงสร้างการจ้างงาน ปี 2550 จำแนกตามขนาดและประเภทธุรกิจ

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ และสำนักงานประกันสังคมประมวลโดย : สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

แผนภาพที่ 2 โครงสร้างจำนวน SMEs และการจ้างงานของ SMEs ปี 2550 จำแนกตามประเภทธุรกิจ

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ และสำนักงานประกันสังคม ประมวลโดย : สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ในปี 2550 จำนวนวิสาหกิจในประเทศรวมทั้งสิ้น 2,375,368 ราย มีการจ้างงานรวมทั้งสิ้น 11,711,334 คนโดยเป็นการจ้างงานในวิสาหกิจขนาดใหญ่ 2,810,767 คน และเป็นการจ้างงานใน SMEs จำนวน 8,900,567 คน หรือร้อยละ 76.0 ของการจ้างงานรวมทั้งสิ้น โดยภาคการผลิตเป็นประเภทธุรกิจที่มีการจ้างงานสูงที่สุดร้อยละ 38.9 ของการจ้างงาน ใน SMEs ทั้งหมด รองลงมาได้แก่ ภาคบริการ ร้อยละ 33.8 และภาคการค้า ที่มีจำนวน SMEs สูงที่สุดนั้นมีการจ้างงานเพียงร้อยละ 27.3 ของการจ้างงานใน SMEs ทั้งหมด

3.3 บทบาทด้านการค้าระหว่างประเทศของ SMEs

ตารางที่ 3 สัดส่วนการส่งออกของ SMEs ต่อการส่งออกรวม ปี 2550

	2548	2549	2550
สัดส่วน SMEs EXPORT ต่อ TOTAL EXPORT	29.7%	29.1%	30.1%
สัดส่วน SMEs IMPORT ต่อ TOTAL IMPORT	32.4%	32.7%	29.8%
สัดส่วน SMEs EXPORT ต่อ GDP SMEs	40.5%	44.3%	48.8%
สัดส่วน TOTAL EXPORT ต่อ GDP รวมของประเทศ	52.3%	58.3%	61.9%

ที่มา : กรมศุลกากร ประมวลผลโดย : สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ในปี 2550 มูลค่าการค้าระหว่างประเทศมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 10,126,995.0 ล้านบาท โดยเป็นมูลค่าการส่งออกรวม 5,254,999.3 ล้านบาท มูลค่าการนำเข้ารวม 4,871,995.7 ล้านบาท เมื่อพิจารณาสัดส่วนการส่งออกโดยรวมของประเทศ สำหรับ SMEs ในปี 2550 มีมูลค่าการค้าระหว่างประเทศรวม 3,036,484.9 ล้านบาท โดยเป็นมูลค่าการส่งออกของ SMEs จำนวน 1,583,310.1 ล้านบาท และเป็นมูลค่าการนำเข้าของ SMEs รวม 1,453,174.9 ล้านบาท ทั้งนี้การส่งออกของ SMEs มีอัตราการขยายตัวถึงร้อยละ 10.1 ในขณะที่การนำเข้าหดตัวลงกว่าปีก่อนหน้าถึงร้อยละ 8.8

4. โครงสร้างอุตสาหกรรม SMEs

ตามผลการศึกษาโครงการแผนการปรับโครงสร้าง SMEs รายสาขา ซึ่ง สสว. ร่วมกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ทำการศึกษา ได้จำแนกโครงสร้างอุตสาหกรรม SMEs ในประเทศไทย ออกเป็น 3 ภาค ได้แก่

1) ภาคการผลิต ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ดังนี้

- อุตสาหกรรมวิศวกรรม หมายถึง อุตสาหกรรมที่ใช้เครื่องจักรกลหรือเทคโนโลยีระดับสูง (High – technology Industries) ในการผลิต แต่อย่างไรก็ตาม ในบางขั้นตอนการผลิตเป็นเพียงการประกอบชิ้นส่วนโดยไม่ต้องอาศัยเทคโนโลยีระดับสูง จึงมีผู้ประกอบการ SMEs อยู่เป็นจำนวนมาก โดยแบ่งออกเป็น 6 สาขา ได้แก่ เหล็กและโลหะประดิษฐ์ เครื่องจักรกล แม่พิมพ์ เครื่องใช้ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์และชิ้นส่วน

- กลุ่มอุตสาหกรรมเบาที่ใช้แรงงานเข้มข้น หมายถึง อุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนแรงงานในการผลิตสูง โดยแบ่งออกเป็น 5 สาขา ได้แก่ สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม รองเท้าและเครื่องหนัง อัญมณีและเครื่องประดับ สิ่งพิมพ์ บรรจุภัณฑ์พลาสติก

- กลุ่มอุตสาหกรรมที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง อุตสาหกรรมที่พึ่งพาวัตถุดิบทางการเกษตรเป็นหลัก โดยแบ่งออกเป็น 5 สาขา ได้แก่ อาหาร ยาและสมุนไพร เฟอร์นิเจอร์ไม้ ผลิตภัณฑ์ยาง เซรามิกส์

2) ภาคการค้า ประกอบด้วย 2 สาขา ได้แก่ การค้าปลีก และการค้าส่ง

3) ภาคบริการ ประกอบด้วย 9 สาขา ได้แก่ บริการท่องเที่ยว สปาและบริการสุขภาพ ร้านอาหาร การก่อสร้าง บริการขนส่งและโลจิสติกส์ บริการซอฟต์แวร์และDigit Content บริการศึกษา บริการออกแบบ บริการที่ปรึกษา

5. สถานการณ์และปัจจัยที่มีผลต่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย

สภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองโลกในยุคปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อกระบวนการทำธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กล่าวคือ

1. **การรวมตัวของกลุ่มเศรษฐกิจ** มีการรวมตัวทางเศรษฐกิจทั้งในระดับทวีปาคี ภูมิภาค และพหุภาคี รวมทั้งบทบาทที่เพิ่มขึ้นของประเทศในเอเชีย โดยเฉพาะจีนและอินเดีย

2. **การเปลี่ยนแปลงในตลาดการเงินโลก** เกิดวิกฤตทางการเงิน ความไม่สมดุล ของเศรษฐกิจประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ส่งผลกระทบต่อค่าเงินสกุลต่างๆ ในโลก ตลาดการเงินและ ตลาดทุนมีความเชื่อมโยงกันทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศ

3. **การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี** มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของ Information and Communication Technology (ICT) เป็นยุคที่มีการขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีหลัก ได้แก่ Biotechnology Material Technology และ Nanotechnology

4. **การเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม** ปัจจุบันทั่วโลกต่างหันมาให้ความสำคัญกับ ประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อมมากขึ้น อันเนื่องมาจากความไม่สมดุลกลมกลืนระหว่างการผลิตกับ สภาพแวดล้อม มีการกล่าวถึงเรื่องของ Global Warming และหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity)

5. **พฤติกรรมผู้บริโภค** การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคเป็นปัจจัยสำคัญที่ชี้ ถึงโอกาสของธุรกิจและความสามารถในการแข่งขันของเศรษฐกิจที่ต้องปรับตัวให้เสนอสินค้าและ บริการที่เป็นที่ต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป

6. **การขาดสภาพคล่องทางการเงิน** ในกลุ่ม SMEs เนื่องจากสถาบันการเงินเริ่ม เข้มงวดกับการปล่อยสินเชื่อ

7. **ความผันผวนของต้นทุนพลังงาน และอัตราการแลกเปลี่ยน**

8. **เสถียรภาพทางการเมืองของประเทศ**

ดังนั้นทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมและ SMEs ควรให้ความสำคัญของความ ต่อเนื่องของนโยบาย ในอนาคตอุตสาหกรรมจะเกิดการขยายตัวด้วยการ**เพิ่มผลิตภาพการผลิต** (Productivity) มุ่งเน้นการพึ่งพาวัตถุดิบในประเทศมากขึ้น ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ บนพื้นฐานของการผลิตบนฐานความรู้ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม **มุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพมาตรฐานในด้านสุขอนามัย ความปลอดภัย อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและ ประหยัดพลังงาน** เพื่อลดข้อจำกัดในการกีดกันทางการค้าจากประเทศผู้นำเข้าที่ใช้ปัจจัยดังกล่าว เป็นกำแพงทางการค้า ตลอดจน**ส่งเสริมให้เกิดและยกระดับเครือข่ายวิสาหกิจในลักษณะ เครือข่าย**ให้ครอบคลุมห่วงโซ่อุปทานทั้งระดับประเทศ ภูมิภาคและโลก

อุตสาหกรรมอาหาร

1. โครงสร้าง สถานภาพ และความสำคัญของอุตสาหกรรม

1.1 โครงสร้างของอุตสาหกรรมอาหาร

“อุตสาหกรรมอาหาร” หมายถึง อุตสาหกรรมที่นำผลผลิตจากภาคเกษตร ซึ่งได้แก่ ผลผลิตจากพืช ปศุสัตว์ และประมง มาใช้เป็นวัตถุดิบหลักในการผลิต โดยอาศัยเทคโนโลยีต่างๆ ในกระบวนการผลิต เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่สะดวกต่อการบริโภค หรือการนำไปใช้ในขั้นต่อไป และเป็นการยืดอายุการเก็บรักษาผลผลิตจากพืช ปศุสัตว์ และประมง โดยผ่านกระบวนการแปรรูปขั้นต้น หรือขั้นกลางเป็นสินค้าสำเร็จรูปหรือขั้นปลายที่เป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป

โครงสร้างของอุตสาหกรรมอาหารภายใต้การจัดแบ่งของสินค้าและผลิตภัณฑ์แบ่งแบบ ISIC ตามสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดย ISIC ระดับ 2 หลัก ISIC 15 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การผลิตเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์จากเนื้อสัตว์ (ISIC 1511) ประกอบด้วย การดำเนินการเกี่ยวกับโรงฆ่าสัตว์ การตกแต่งและบรรจุ การผลิตเนื้อสัตว์และสัตว์ปีกที่สด แช่เย็นหรือแช่เย็นจนแข็ง การเก็บถนอมและการปรุงแต่งเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์

2) การแปรรูปและการเก็บถนอมสัตว์น้ำและผลิตภัณฑ์จากสัตว์น้ำ (ISIC 1512) ประกอบด้วย การเก็บถนอมอาหารจำพวกปลาและผลิตภัณฑ์จากปลา การผลิตปลาที่ทำให้สุกแล้ว การผลิตปลาป่นที่เหมาะสมสำหรับมนุษย์บริโภค หรือใช้เป็นอาหารสัตว์

3) การแปรรูปผลไม้และผัก (ISIC 1513) ประกอบด้วย การผลิตอาหารที่มีส่วนประกอบของผลไม้หรือผักเป็นหลัก การเก็บถนอมผลไม้หรือผัก

4) การผลิตน้ำมันจากพืช น้ำมันจากสัตว์และไขมันจากสัตว์ (ISIC 1514) ประกอบด้วย การผลิตน้ำมันและไขมันจากพืชหรือสัตว์ ยกเว้นการเจียวและการกลั่นน้ำมันจากไขมันหมู และไขมันจากสัตว์อื่นๆ ที่บริโภคได้ การสกัดน้ำมันจากปลาหรือตับปลา การผลิตน้ำมันพืช

5) การผลิตผลิตภัณฑ์ที่ได้จากนม (ISIC 1520) ประกอบด้วย การแปรรูปนม รวมทั้ง การกรอง การทดสอบ หรือการทำให้นมสดด้วยการแช่เย็น ของเหลวของนมหรือครีม การผลิตเนยธรรมชาติหรือเนยที่สกัดน้ำออกแล้ว การผลิตน้ำมันเนย

6) การผลิตผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการไม่-สีธัญพืช (ISIC 1531) ประกอบด้วย การไม่-สีเมล็ดพืช เช่น แป้งเมล็ดหัก แป้งหยาบ ข้าวโพด เป็นต้น โรงสีข้าว การผลิตแป้งจากข้าว การไม่-สี พืช ผัก

7) การผลิตสตาร์ชและผลิตภัณฑ์จากสตาร์ช (ISIC 1532) ประกอบด้วย การผลิตสตาร์ช ได้แก่ สตาร์ชจากข้าวโพด ข้าว ธัญพืชอื่นๆ การไม่-สีเวทคอร์น การผลิตกลูโคส และน้ำเชื่อมกลูโคส รวมทั้ง การผลิตกลูเทิน

8) การผลิตอาหารสัตว์สำเร็จรูป (ISIC 1533) ประกอบด้วย การผลิตอาหารสัตว์เลี้ยงสำเร็จรูป การเตรียมส่วนผสมวัตถุดิบ หรือส่วนผสมที่ใช้สำหรับเลี้ยงสัตว์โดยเฉพาะ การผลิตอาหารสำเร็จรูปสำหรับฟาร์มเลี้ยงสัตว์

9) การผลิตผลิตภัณฑ์ประเภทอบ (ISIC 1541) ประกอบด้วย การผลิตขนมประเภทอบ ชนิดกรอบ แขน้แข็ง หรือสด ขนมปังกรอบและขนมประเภทอบชนิดกรอบอื่นๆ

10) การผลิตน้ำตาล (ISIC 1542) ประกอบด้วย การผลิตน้ำตาลจากอ้อยหรือหัวบีท น้ำตาลทรายดิบ น้ำตาลบริสุทธิ์ การผลิตกากน้ำตาล

11) การผลิตโกโก้ ช็อกโกแลต และขนมที่ทำจากน้ำตาล (ISIC 1543) ประกอบด้วย การผลิตโกโก้เป็นเพสต์ เป็นผง หรือเป็นแท่ง การผลิตโกโก้บัตเตอร์ ไขมันหรือน้ำมันจากโกโก้ การผลิตช็อกโกแลต การผลิตขนมที่ทำจากน้ำตาล

12) การผลิตมะกะโรนี เส้นบะหมี่ เส้นก๋วยเตี๋ยว เส้นหมี่ วุ้นเส้น และผลิตภัณฑ์อาหารประเภทแป้งที่คล้ายกัน (ISIC 1544) ประกอบด้วย การผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมของแป้ง เช่น สปาเกตตี มะกะโรนี เส้นบะหมี่ เส้นก๋วยเตี๋ยว การผลิตคัสคัส การผลิตพาสต้าแบบมีไส้หรือที่ปรุงให้สุกแล้ว

13) การผลิตผลิตภัณฑ์อาหารอื่นๆ ซึ่งมิได้จัดประเภทไว้ในที่อื่น (ISIC 1549) ประกอบด้วย กาแฟคั่ว บด การผลิตกาแฟเทียม การผลิตสิ่งสกัดหัวเชื้อที่เข้มข้นของกาแฟ การผลิตสิ่งสกัดหรือหัวเชื้อที่เข้มข้นของชาหรือชามาเต้ การผลิตไข่ที่มีสภาพเป็นของเหลว ผง หรือแช่เย็นจนแข็ง การผลิตน้ำผึ้งเทียม การผลิตเครื่องเทศ ผงชูรส

1.2 ประเภทสินค้าที่ผลิต

ภาวะการผลิตของอุตสาหกรรมอาหาร (ไม่รวมน้ำตาล) ในภาพรวมปี 2552 คาดว่าจะมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปี 2551 ประมาณร้อยละ 3.6 โดยมีภาวะการผลิตในแต่ละกลุ่ม ดังนี้

1) **กลุ่มปศุสัตว์** สินค้าสำคัญ คือ ไก่สดแช่แข็งและไก่แปรรูป โดยปริมาณการผลิตในปี 2552 คาดการณ์ว่าจะอยู่ที่ 1,999,700 ตัน หรือเพิ่มขึ้นจากปี 2551 ร้อยละ 26.5

2) **กลุ่มประมง** สินค้าสำคัญ คือ กุ้งและผลิตภัณฑ์จากกุ้ง และผลิตภัณฑ์จากปลาทูน่า ปริมาณการผลิตในปี 2552 คาดการณ์ว่าจะอยู่ที่ 976,702.6 ตัน หรือเพิ่มขึ้นจากปี 2551 ร้อยละ 1.2

3) **กลุ่มผักผลไม้** สินค้าสำคัญ คือ สับปะรดกระป๋อง และข้าวโพดหวานกระป๋อง ปริมาณการผลิตในปี 2552 คาดการณ์ว่าจะอยู่ที่ 1,005,244.3 ตัน หรือเพิ่มขึ้นจากปี 2551 ร้อยละ 3

4) **น้ำมันพืช** ปริมาณการผลิตในปี 2552 คาดการณ์ว่าจะอยู่ที่ 1,889,055.9 ตัน หรือขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปี 2551 ร้อยละ 3

5) **ผลิตภัณฑ์นม** ปริมาณการผลิตในปี 2552 คาดการณ์ว่าจะอยู่ที่ 967,401.4 ตัน โดยลดลงจากปีก่อนประมาณร้อยละ 4.5

6) **ธัญพืชและแป้ง** ปริมาณการผลิตในปี 2552 คาดการณ์ว่าจะอยู่ที่ 1,431,939.9 ตัน โดยปรับตัวลดลงจากปีก่อนร้อยละ 15

7) **อาหารสัตว์** ปริมาณการผลิตในปี 2552 คาดการณ์ว่าจะอยู่ที่ 7,446,487.4 ตัน หรือขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปี 2551 ร้อยละ 3.6

8) **น้ำตาล** ปริมาณการผลิตในปี 2552 คาดการณ์ว่าจะอยู่ที่ 12,286,282.9 ตัน โดยปรับตัวลดลงจากปีก่อนร้อยละ 3

9) **บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป** ปริมาณการผลิตในปี 2552 คาดการณ์ว่าจะอยู่ที่ 160,052.5 ตัน โดยปริมาณการผลิตคงที่จากปี 2551

ตารางที่ 1 การผลิตผลิตภัณฑ์อาหารของไทย

	ปริมาณการผลิต (ตัน)				
	ปี 2548	ปี 2549	ปี 2550	ปี 2551 ^p	ปี 2552 ^f
ปศุสัตว์	895,426.4	970,558.9	1,221,350.9	1,580,790.5	1,999,700.0
ประมง	893,832.5	941,216.3	944,004.7	964,699.4	976,702.6
ผักผลไม้	847,056.4	1,021,593.5	910,165.4	975,965.3	1,005,244.3
น้ำมันพืช	1,268,702.2	1,558,923.2	1,461,971.8	1,762,624.8	1,889,055.9
ผลิตภัณฑ์นม	921,180.6	1,101,439.4	1,081,907.2	1,012,985.7	967,401.4
ธัญพืชและแป้ง	1,781,646.1	2,234,531.2	2,130,723.7	1,684,635.2	1,431,939.9
อาหารสัตว์	5,674,148.6	6,282,622.5	7,007,387.7	7,189,811.1	7,446,487.4
น้ำตาล	6,585,850.8	7,994,336.4	11,015,703.6	12,666,271.0	12,286,282.9
บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป	171,970.6	166,154.4	169,688.4	160,052.5	160,052.5
รวม	19,039,814.3	22,271,375.7	25,942,903.5	27,997,835.6	28,162,866.8
รวม (ไม่รวมน้ำตาล)	12,453,963.4	14,277,039.2	14,927,199.9	15,331,564.6	15,876,583.9

ที่มา : ข้อมูลเพื่อการจัดทำดัชนีอุตสาหกรรม สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

หมายเหตุ : ปี 2551 p เป็นตัวเลขเบื้องต้น ปี 2552f เป็นตัวเลขพยากรณ์

1.3 การจำหน่ายภายในประเทศ

ปริมาณการจำหน่ายอาหารภายในประเทศ (ไม่รวมน้ำตาล) ในภาพรวมปี 2552 คาดว่าจะมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปี 2551 ประมาณร้อยละ 4.2 โดยปริมาณการจำหน่ายอาหารในแต่ละกลุ่มมีรายละเอียด ดังนี้

1) **กลุ่มสินค้าปศุสัตว์** ในปี 2552 คาดการณ์ว่าปริมาณการจำหน่ายในประเทศเท่ากับ 1,343,901.9 ตัน โดยเพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 15

2) **ประมง** ปี 2552 คาดการณ์ว่าปริมาณการจำหน่ายในประเทศเท่ากับ 121,122.7 ตัน หรือเพิ่มขึ้นจากปี 2551 ร้อยละ 1

3) **ผักผลไม้** ปี 2552 คาดการณ์ว่าปริมาณการจำหน่ายในประเทศเท่ากับ 211,914.8 ตัน หรือเพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 5

4) **น้ำมันพืช** ปี 2552 คาดการณ์ว่าปริมาณการจำหน่ายในประเทศเท่ากับ 1,260,101.1 ตัน หรือเพิ่มขึ้นจากปี 2551 ร้อยละ 2

5) **ผลิตภัณฑ์นม** คาดการณ์ว่าในปี 2552 ปริมาณการจำหน่ายนมจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 หรือคิดเป็นปริมาณการจำหน่ายประมาณ 916,947 ตัน

6) **ถั่วพีชและแป้ง** ปริมาณการจำหน่ายในปี 2552 ลดลงจากปี 2551 ร้อยละ 10 โดยมีปริมาณการจำหน่ายประมาณ 839,307 ตัน

7) **อาหารสัตว์** ปี 2552 คาดการณ์ว่าปริมาณการจำหน่ายในประเทศเท่ากับ 6,870,500.4 ตัน หรือเพิ่มขึ้นจากปี 2551 ร้อยละ 5.3

8) **น้ำตาล** ปริมาณการจำหน่ายในปี 2552 ลดลงจากปี 2551 ร้อยละ 4 โดยมีปริมาณการจำหน่ายประมาณ 5,988,184.0 ตัน

9) **บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป** ปริมาณการจำหน่ายอาหารภายในประเทศปี 2552 เพิ่มขึ้นร้อยละ 3 โดยมีปริมาณการจำหน่ายรวม 130,071.7 ตัน

ตารางที่ 2 การจำหน่ายในประเทศผลิตภัณฑ์อาหารของไทย

	ปริมาณการจำหน่าย (ตัน)				
	ปี 2548	ปี 2549	ปี 2550	ปี 2551 ^p	ปี 2552 ^f
ปศุสัตว์	736,534.6	786,760.7	951,509.7	1,168,610.3	1,343,901.9
ประมง	117,168.6	125,351.4	131,041.0	119,923.5	121,122.7
ผักผลไม้	156,479.1	183,922.9	184,019.4	201,823.6	211,914.8
น้ำมันพืช	999,803.0	1,133,201.3	1,059,913.8	1,235,393.2	1,260,101.1
ผลิตภัณฑ์นม	732,929.6	923,052.0	954,899.0	907,868.8	916,947.5
ถั่วพีชและแป้ง	1,056,912.4	1,242,479.8	1,206,676.5	932,563.7	839,307.3
อาหารสัตว์	5,221,022.1	5,813,683.3	6,400,328.7	6,524,691.7	6,870,500.4
น้ำตาล	3,999,261.4	4,025,415.7	5,199,495.1	6,237,691.7	5,988,184.0
บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป	131,505.8	138,286.9	142,526.3	126,283.2	130,071.7
รวม	13,151,616.8	14,372,154.1	16,230,409.3	17,454,849.7	17,682,051.4
รวม (ไม่รวมน้ำตาล)	9,152,355.3	10,346,738.4	11,030,914.2	11,217,158.0	11,693,867.3

ที่มา : ข้อมูลเพื่อการจัดทำดัชนีอุตสาหกรรม สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

หมายเหตุ : ปี2551 p เป็นตัวเลขเบื้องต้น ปี 2552f เป็นตัวเลขพยากรณ์

1.4 จำนวนวิสาหกิจและการจ้างงาน

อุตสาหกรรมอาหารนับเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งทางเศรษฐกิจ โดย SMEs มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อน จากข้อมูลของศูนย์สารสนเทศและเทคโนโลยี สสว .พบว่าในปี 2550 อุตสาหกรรมอาหารมีจำนวนผู้ประกอบการทั้งสิ้น 150,637 ราย โดยเป็นผู้ประกอบการ SMEs จำนวน 150,329 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ .9980 ในส่วนของการจ้างงาน SMEs อุตสาหกรรมแม่พิมพ์มีการจ้างงานถึง 516,664 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 59.34 ของการจ้างงานรวมในอุตสาหกรรมอาหาร

ตารางที่ 3 จำนวนวิสาหกิจ จำแนกตามขนาดอุตสาหกรรม ปี 2550

ISIC Code	สาขาอุตสาหกรรม	จำนวนวิสาหกิจ (ราย)					สัดส่วน (ร้อยละ)		
		S	M	L	SMEs	Total	SMEs	L	Total
1511	การผลิต การแปรรูปและการเก็บ ถนอมเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ เนื้อสัตว์	7,666	33	24	7,699	7,723	5.11	0.016	5.13
1512	การแปรรูปและการเก็บถนอมสัตว์ น้ำและผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ	5,774	93	54	5,867	5,921	3.89	0.036	3.93
1513	การแปรรูปและการเก็บถนอมผลไม้ และผัก	5,166	62	30	5,228	5,258	3.47	0.020	3.49
1514	การผลิตน้ำมันพืช น้ำมันและไขมัน สัตว์	605	36	11	641	652	0.43	0.007	0.43
1520	การผลิตผลิตภัณฑ์ที่ได้จากนม	1,864	15	16	1,879	1,895	1.25	0.011	1.26
1531	การผลิตผลิตภัณฑ์จากธัญพืช	90,963	59	11	91,022	91,033	60.42	0.007	60.43
1532	การผลิตสตาร์ชและผลิตภัณฑ์จาก สตาร์ช	560	45	8	605	613	0.40	0.005	0.41
1533	การผลิตอาหารสัตว์สำเร็จรูป	1,097	38	21	1,135	1,156	0.75	0.014	0.77
1541	การผลิตผลิตภัณฑ์ขนมอบ	6,813	13	9	6,826	6,835	4.53	0.006	4.54
1542	การผลิตน้ำตาล	690	22	38	712	750	0.47	0.025	0.50
1543	การผลิตโกโก้ ช็อคโกแลต และขนม ชนิดเคลือบและมีไส้เป็นน้ำตาล	1,549	9	3	1,558	1,561	1.03	0.002	1.04
1544	การผลิตผักกระป๋อง เส้นก๋วยเตี๋ยว เส้นบะหมี่ เส้นหมี่ รุ้นเส้นและ ผลิตภัณฑ์อาหารจำพวกแป้งที่ คล้ายคลึงกัน	7,214	5	7	7,219	7,226	4.79	0.005	4.80
1549	การผลิตผลิตภัณฑ์อาหารอื่นๆ ที่ มิได้จัดประเภทไว้ในที่อื่น	12,890	109	39	12,999	13,038	8.63	0.026	8.66
1551	การต้ม การกลั่นและการผสมสุรา การผลิตเอทิลแอลกอฮอล์ที่ได้จาก การหมัก	2,736	6	17	2,742	2,759	1.82	0.011	1.83
1552	การผลิตสุราผลไม้ (ไวน์)	247	1	-	248	248	0.16	0.000	0.16
1553	การผลิตมอลต์ และสุราที่ทำจาก ข้าวมอลต์	10	3	7	13	20	0.01	0.005	0.01
1554	การผลิตเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ และการผลิตน้ำแร่	3,920	16	13	3,936	3,949	2.61	0.009	2.62
รวม		149,764	565	308	150,329	150,637	99.80	0.20	100

ที่มา : ข้อมูลจาก สำนักงานสถิติแห่งชาติ , กรมพัฒนาธุรกิจการค้า,สำนักงานประกันกันคม,การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย,BOI, สำนักเทคนิค กทม.,อบจ 75 .จังหวัด **ประมวลผลโดย :**ศูนย์สารสนเทศและเทคโนโลยี สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 5กุมภาพันธ์2552

ตารางที่ 4 จำนวนการจ้างงาน จำแนกตามขนาดอุตสาหกรรม ปี 2550

ISIC Code	สาขาอุตสาหกรรม	จำนวนการจ้างงาน (คน)					สัดส่วน (ร้อยละ)		
		S	M	L	SMEs	Total	SMEs	L	Total
1511	การผลิต การแปรรูปและการเก็บ ถนอมเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ เนื้อสัตว์	28,389	6,211	42,562	34,600	77,162	3.97	4.89	8.86
1512	การแปรรูปและการเก็บถนอมสัตว์ น้ำและผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ	31,537	35,907	85,164	67,444	152,608	7.75	9.78	17.53
1513	การแปรรูปและการเก็บถนอมผลไม้ และผัก	23,354	18,032	41,028	41,386	82,414	4.75	4.71	9.46
1514	การผลิตน้ำมันพืช น้ำมันและไขมัน สัตว์	3,422	3,940	5,496	7,362	12,858	0.85	0.63	1.48
1520	การผลิตผลิตภัณฑ์ที่ได้จากนม	6,414	1,904	12,406	8,318	20,724	0.96	1.42	2.38
1531	การผลิตผลิตภัณฑ์จากธัญพืช	154,967	6,227	4,712	161,194	165,906	18.51	0.54	19.05
1532	การผลิตสตาร์ชและผลิตภัณฑ์จาก สตาร์ช	3,007	6,327	4,181	9,334	13,515	1.07	0.48	1.55
1533	การผลิตอาหารสัตว์สำเร็จรูป	9,311	5,576	37,450	14,887	52,337	1.71	4.30	6.01
1541	การผลิตผลิตภัณฑ์ขนมปัง	23,164	3,067	15,567	26,231	41,798	3.01	1.79	4.80
1542	การผลิตน้ำตาล	2,915	2,740	20,001	5,655	25,656	0.65	2.30	2.95
1543	การผลิตโกโก้ ช็อคโกแลต และขนม ชนิดเคลือบและมีไส้เป็นน้ำตาล	6,046	2,043	1,045	8,089	9,134	0.93	0.12	1.05
1544	การผลิตมักกะโรนี เส้นก๋วยเตี๋ยว เส้นบะหมี่ เส้นหมี่ รุ้นเส้นและ ผลิตภัณฑ์อาหารจำพวกแป้งที่ คล้ายคลึงกัน	20,683	649	4,258	21,332	25,590	2.45	0.49	2.94
1549	การผลิตผลิตภัณฑ์อาหารอื่นๆ ที่ มิได้จัดประเภทไว้ในที่อื่น	73,759	19,030	40,181	92,789	132,970	10.66	4.61	15.27
1551	การต้ม การกลั่นและการผสมสุรา การผลิตเอทิลแอลกอฮอล์ที่ได้จาก การหมัก	1,115	848	7,024	1,963	8,987	0.23	0.81	1.03
1552	การผลิตสุราผลไม้ (ไวน์)	288	63	-	351	351	0.04	0.00	0.04
1553	การผลิตมอลต์ และสุราที่ทำจาก ข้าวมอลต์	294	444	3,616	738	4,354	0.08	0.42	0.50
1554	การผลิตเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ และการผลิตน้ำแร่	12,229	2,762	29,387	14,991	44,378	1.72	3.37	5.10
รวม		400,894	115,770	354,078	516,664	870,742	59.34	40.66	100

ที่มา : ข้อมูลจาก สำนักงานสถิติแห่งชาติ , กรมพัฒนาธุรกิจการค้า,สำนักงานประกันสังคม,การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย,BOI, สำนักเทคนิค กทม.,อบจ 75 .จังหวัด ประมวลผลโดย :ศูนย์สารสนเทศและเทคโนโลยี สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 5กุมภาพันธ์2552

1.5 สภาพตลาดและการค้าต่างประเทศ

1.5.1 การส่งออก ผลิตภัณฑ์อาหารของไทย แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ คือ ปศุสัตว์ ผลิตภัณฑ์ประมงผักและผลไม้ สินค้าอาหารอื่นๆ (ข้าว น้ำตาลทราย น้ำมันปาล์ม แป้งมันสำปะหลัง อาหารสัตว์ ฯลฯ) หากพิจารณาจากปริมาณและมูลค่าการส่งออก ปี 2552 พบว่ากลุ่มสินค้าอื่น ๆ มีปริมาณการส่งออกสูงสุด ประมาณ 25 ล้านตัน คิดเป็นมูลค่ากว่า 396,872 ล้านบาท หรือร้อยละ 51.78 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด ทั้งนี้ เนื่องจากมีสินค้าหลักที่สำคัญ คือ ข้าว และน้ำตาล รองลงมาได้แก่ สินค้ากลุ่มผลิตภัณฑ์ประมง ซึ่งมีมูลค่าการส่งออกประมาณ 214,883 ล้านบาท จากปริมาณการส่งออก 1,651,905 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 28.04 ของการส่งออกอาหาร ในส่วนของสินค้าปศุสัตว์ ผักและผลไม้ มีมูลค่าการส่งออกรวมกันกว่า 154,722 ล้านบาท จากการส่งออก 3,537,715 ตัน โดยสัดส่วนมูลค่าการส่งออกรวมกันร้อยละ 20.19 ของการส่งออกอาหาร

ตารางที่ 5 ปริมาณการส่งออกผลิตภัณฑ์อาหารของไทย

สินค้าส่งออก	ปริมาณการส่งออก (เมตริกตัน)				สัดส่วนปริมาณการส่งออกปี 2552 (ร้อยละ)
	2549	2550	2551 ^p	2552 ^f	
ปศุสัตว์	313,615	354,785	432,126	493,743	1.62
ผลิตภัณฑ์ประมง	1,477,854	1,534,318	1,560,633	1,651,905	5.43
ผักและผลไม้	2,410,829	2,436,840	2,735,754	3,043,972	10.01
สินค้าอาหารอื่นๆ	20,056,262	24,242,451	25,207,501	25,208,054	82.93
รวมทั้งหมด	24,258,560	28,568,394	29,936,014	30,397,674	100

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ และสถาบันอาหาร กระทรวงอุตสาหกรรม
หมายเหตุ : ปี 2551p เป็นตัวเลขเบื้องต้น ปี 2552f เป็นตัวเลขพยากรณ์

ตารางที่ 6 มูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์อาหารของไทย

สินค้าส่งออก	มูลค่าการส่งออก (ล้านบาท)				สัดส่วนมูลค่าการส่งออกปี 2552 (ร้อยละ)
	2549	2550	2551 ^p	2552 ^f	
ปศุสัตว์	37,326	41,279	59,088	65,543	8.55
ผลิตภัณฑ์ประมง	183,138	179,141	202,960	214,883	28.04
ผักและผลไม้	70,570	71,311	82,743	89,179	11.63
สินค้าอาหารอื่นๆ	272,877	325,889	460,361	396,872	51.78
รวมทั้งหมด	563,911	617,620	805,152	766,477	100

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ และสถาบันอาหาร กระทรวงอุตสาหกรรม
หมายเหตุ : ปี 2551p เป็นตัวเลขเบื้องต้น ปี 2552f เป็นตัวเลขพยากรณ์

1.5.2 การนำเข้า

สินค้ากลุ่มอาหารที่ไทยนำเข้ามาก ได้แก่ กากพืชไขมัน เมล็ดพืชไขมัน ปลาทูน่าสด แห่เย็น แห่แข็ง นมและผลิตภัณฑ์นม หากพิจารณาจากปริมาณการนำเข้าในปี 2550 พบว่า กากพืชไขมัน

มีการนำเข้าสูงสุด 2,536,728.80 ตัน หรือร้อยละ 28.47 ของปริมาณการนำเข้าอาหาร รองลงมาได้แก่ เมล็ดพืชน้ำมัน จำนวน 1,590,759.80 ตัน หรือร้อยละ 17.85 ปลาทูนาสด แช่เย็น แช่แข็ง ร้อยละ 8.14 นมและผลิตภัณฑ์นม ร้อยละ 1.83

หากพิจารณาจากมูลค่าการนำเข้าในปี 2550 พบว่า ปลาทูนาสด แช่เย็น แช่แข็งมีมูลค่าการนำเข้าสูงสุด 33,053.60 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 15 ของมูลค่าการนำเข้าการนำเข้าอาหาร รองลงมาได้แก่ กากพืชน้ำมัน มูลค่าประมาณ 24,059.80 ล้านบาท หรือร้อยละ 10.92 เมล็ดพืชน้ำมัน ร้อยละ 9.19 นมและผลิตภัณฑ์นม ร้อยละ 7.35

ตารางที่ 7 ปริมาณการนำเข้าผลิตภัณฑ์อาหารสำคัญของไทย

สินค้าสำคัญ	ปริมาณนำเข้า (ตัน)		สัดส่วนการนำเข้า ปี 2550 (ร้อยละ)
	ปี 2549	ปี 2550	
กากพืชน้ำมัน	2,620,351.20	2,536,728.80	28.47
เมล็ดพืชน้ำมัน	1,441,899.10	1,590,759.80	17.85
ปลาทูนาสด แช่เย็น แช่แข็ง	783,443.50	725,236.50	8.14
นมและผลิตภัณฑ์นม	184,642.20	162,638.20	1.83
อาหารรวม	8,841,767.80	8,910,742.10	100

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ และสถาบันอาหาร กระทรวงอุตสาหกรรม

ตารางที่ 8 มูลค่าการนำเข้าผลิตภัณฑ์อาหารสำคัญของไทย

สินค้าสำคัญ	มูลค่านำเข้า (ล้านบาท)		สัดส่วนการนำเข้า ปี 2550 (ร้อยละ)
	ปี 2549	ปี 2550	
ปลาทูนาสด แช่เย็น แช่แข็ง	31,268.20	33,053.60	15.00
กากพืชน้ำมัน	21,501.00	24,059.80	10.92
เมล็ดพืชน้ำมัน	14,992.80	20,245.80	9.19
นมและผลิตภัณฑ์นม	13,190.10	16,196.50	7.35
อาหารรวม	201,119.00	220,325.70	100

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ และสถาบันอาหาร กระทรวงอุตสาหกรรม

2. ห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ของอุตสาหกรรมอาหาร

ปัจจัยการผลิตของอุตสาหกรรมอาหารที่สำคัญคือ วัตถุดิบ ซึ่งวัตถุดิบในอุตสาหกรรมอาหารส่วนใหญ่จะเป็นวัตถุดิบภายในประเทศเป็นหลัก แต่ยังมีปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบบางชนิดซึ่งต้องมีการนำเข้า ในด้านแรงงานอุตสาหกรรมอาหารเป็นอุตสาหกรรมที่มีการจ้างงานมาก แต่แรงงานส่วนใหญ่ยังมีการศึกษาในระดับต่ำ

เทคโนโลยีการผลิตในอุตสาหกรรมอาหาร¹ ส่วนใหญ่จะเป็นเทคโนโลยีระดับพื้นฐานที่สามารถหาได้ภายในประเทศ ส่วนเทคโนโลยีในระดับสูงขึ้นไปต้องนำเข้าจากต่างประเทศ เช่น อุตสาหกรรมอาหาร

¹ โครงการจัดทำแผนแม่บทอุตสาหกรรมรายสาขา (อุตสาหกรรมอาหาร) สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม

แช่เย็นแช่แข็งโดยทั่วไปแล้วเทคโนโลยีที่ใช้จะเป็นเทคโนโลยีแบบธรรมดาส่วนเทคโนโลยีที่สูงขึ้นไป อาทิ ระบบ Individual Quick Frozen : IQF ซึ่งเป็นการแช่แข็งอาหารโดยไม่ทำให้โครงสร้างของเซลล์ในอาหารเสียหาย เช่น การทำ Spiral Frozen ยังต้องพึ่งพาจากต่างประเทศ ส่วนอาหารที่ผ่านขบวนการถนอมอาหารด้วยความร้อนนั้นส่วนใหญ่จะใช้เครื่องมือที่เป็นหม้อฆ่าเชื้อความดันซึ่งเป็นเทคโนโลยีในระดับที่นับว่าสูง แต่สำหรับเทคโนโลยีขั้นสูงขึ้นไปที่ใช้บรรจุภัณฑ์ที่ดี เช่น ถุงฆ่าเชื้อด้วยความร้อน) Retort Pouch(ต้องนำเข้าจากต่างประเทศและมีแนวโน้มที่จะได้รับความนิยมสูงขึ้น เนื่องจากสามารถรักษาโครงสร้างทางกายภาพของผลิตภัณฑ์ไว้ได้อย่างดีและมีคุณภาพ รสชาติเหมือนอาหารธรรมชาติก่อนผ่านขบวนการ

นอกจากนั้นในส่วนและเทคโนโลยีอบแห้งที่จะทำให้ได้คุณภาพของการอบแห้งที่ดีนั้นผู้ผลิตส่วนใหญ่จะใช้เทคโนโลยีแบบธรรมดา เช่น ใช้ตู้อบโดยใช้ลมร้อนหรือใช้แก๊สทำให้เกิดลมร้อน แต่ถ้าใช้เทคโนโลยีที่สูงขึ้นในลักษณะของ Freeze Dry เช่น กาแฟสำเร็จรูปหรือกุ้งที่ใส่อยู่ในมะหิม่กึ่งสำเร็จรูป รวมถึงเทคโนโลยีการผลิตอาหารผงโดยใช้ Spray Dry แล้วประเทศไทยยังจะต้องพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศอยู่เช่นกัน

เทคโนโลยีการหมักดอง (Fermentation) ส่วนใหญ่เป็นแบบพื้นบ้าน ถ้าเป็นเทคโนโลยีการหมักดองขั้นสูง เช่น การทำเหล้า ไวน์ ส่วนใหญ่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ ซึ่งเทคโนโลยีการหมักดองนี้จำเป็นต้องใช้เชื้อเฉพาะที่นำมาใช้ในขบวนการผลิต/ถนอมอาหาร ซึ่งเชื่อดังกล่าวจะต้องนำเข้าจากต่างประเทศทำให้ต้นทุนค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง

วัตถุดิบที่สำคัญของอุตสาหกรรมอาหาร คือ ผลผลิตจากพืช ปศุสัตว์ และ ประมง โดยนำผลผลิตเหล่านี้มาแปรรูปขั้นต้น เช่น เนื้อสัตว์อาจมีการชำแหละ หรือมีแช่เย็น แช่แข็ง ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นสินค้ากึ่งสำเร็จรูป โดยขั้นต่อไปนำผลิตภัณฑ์เหล่านี้ไปเข้าสู่กระบวนการแปรรูปขั้นปลาย อาจมีการบรรจุกระป๋องหรือหีบห่อ ห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมอาหารอาจแสดงรูปได้ดังนี้

ที่มา: แผนแม่บทอุตสาหกรรมอาหาร สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม, 2547

3. การวิเคราะห์ SWOT analysis ของอุตสาหกรรมอาหาร

เนื่องจากอุตสาหกรรมอาหารมีสินค้าหลากหลายชนิดในการวิเคราะห์ SWOT Analysis จึงเป็นการกล่าวถึงผลิตภัณฑ์อาหารต่างๆโดยรวม โดยจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของอุตสาหกรรมอาหารสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

จุดแข็ง (Strength)

1) ประเทศไทยมีความได้เปรียบในเรื่องภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เหมาะสมแก่การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ทำให้มีพันธุ์พืชและสัตว์เศรษฐกิจมากมายหลายชนิด และมีวัตถุดิบในการผลิตอาหารที่อุดมสมบูรณ์ อุตสาหกรรมอาหารของไทยเป็นอุตสาหกรรมมีการพึ่งพาวัตถุดิบในประเทศในสัดส่วนค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมอื่นๆ ไทยจึงมีข้อได้เปรียบทางด้านปัจจัยการผลิตด้านวัตถุดิบมาก

2) ผู้ผลิตในอุตสาหกรรมอาหารมีการสะสมประสบการณ์มาเป็นเวลายาวนานอุตสาหกรรมอาหารไทยมีรากฐานด้านเทคโนโลยีเป็นของตนเองพอควร ทำให้พึ่งพาตัวเองในด้านนี้ได้มาก

3) แรงงานในอุตสาหกรรมอาหารของไทยฝีมือแรงงานดี สะอาดและประณีตเป็นที่ยอมรับของตลาดโลก

4) รัฐบาลได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารไทย ภายใต้โครงการครัวไทยครัวโลก

5) โรงงานในอุตสาหกรรมอาหารหลายโรงงานเป็นโรงงานที่ได้มาตรฐานและมีการบริหารจัดการที่ดี เนื่องจากผู้ประกอบการไทยหลายรายมีระบบการควบคุมโรงงานตั้งแต่พื้นฐาน คือ GMP HACCP รวมทั้งระบบ ISO ต่างๆ และ BRC (British Retail Consortium) อีกทั้งภาครัฐและเอกชนยังมีความร่วมมือกันที่ดี

จุดอ่อน (Weakness)

1) ยังต้องมีการนำเข้าวัตถุดิบอาหารบางชนิด เช่น ปลาทูน่า และวัตถุดิบสำหรับการผลิตอาหารสัตว์

2) ขาดการสนับสนุนงานวิจัยพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่สร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้า

3) อุตสาหกรรมอาหารจำนวนมากเป็น SME ซึ่งมีข้อจำกัดทางด้านเทคโนโลยีการบริหารการตลาดและการเงิน

4) ค่าจ้างแรงงานมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้น

5) ขาดแคลนเครื่องมือและบริการการตรวจสอบคุณภาพสินค้า

โอกาส (Opportunity)

1) คู่แข่งของไทยยังปรับตัวในกลุ่มอาหารที่มีมูลค่าเพิ่มได้ช้ากว่าไทย เพราะติดปัญหาด้านการผลิตและการตลาด ทำให้ไทยยังคงสามารถรักษาความสามารถทางการแข่งขันของอุตสาหกรรมนี้ไว้ได้

2) ลูกค้านิยมใหญ่ของอาหารแปรรูปไทยเป็นประเทศพัฒนาแล้วที่มีอำนาจซื้อสูง และต้องการผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพมาตรฐานสูงด้วย ทำให้ไทยสามารถพัฒนาการผลิตเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าในประเทศดังกล่าวได้

3) รัฐบาลมีนโยบายที่จะให้ประเทศไทยเป็นครัวเอกของโลก (Kitchen of the World) จึงเริ่มมีการให้ความช่วยเหลือจากหน่วยงานของภาครัฐ เช่น กรมวิทยาศาสตร์ กรมประมงมากขึ้น ดังนั้นแนวโน้มในเรื่องคุณภาพสินค้าและความคล่องตัวในเรื่องนโยบายจะมีการพัฒนาที่รวดเร็วและดีขึ้น

อุปสรรค (Threat)

- 1) การคุกคามจากประเทศคู่แข่งในผลิตภัณฑ์อาหารที่มีต้นทุนการผลิตต่ำกว่า ตัวอย่างเช่น มีวัตถุดิบและค่าแรงต่ำกว่า อาจส่งผลให้ความสามารถทางการแข่งขันของไทยถูกระงับได้
- 2) การกีดกันการค้าแบบไม่ใช้ภาษี จะมีโอกาสขยายตัวมากยิ่งขึ้น
- 3) ปัจจุบันการส่งสินค้าของไทยกำลังเผชิญปัญหาการเข้ามาของสินค้าจากประเทศคู่แข่งรายใหม่เช่น จีนและเวียดนาม

4. ปัญหาของอุตสาหกรรมอาหาร

สำหรับปัญหาของอุตสาหกรรมอาหาร หากพิจารณาในด้านของการผลิตจะพบว่ามาตรฐานของสินค้ายังไม่มีควมสม่ำเสมอเนื่องจากปัญหาเกี่ยวกับวัตถุดิบที่มีคุณภาพไม่ดีพอและมีปริมาณไม่สม่ำเสมอ การขาดการประสานงานกันในช่วงโซ่อุปทานระหว่างผู้ผลิตวัตถุดิบและผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมอาหารเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพพร้อมกัน นอกจากนี้ผู้ประกอบการโดยเฉพาะรายเล็กยังขาดความรู้และเทคโนโลยี ทำให้มีข้อจำกัดในการปรับปรุงกระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อแข่งขันกับคู่แข่งที่มีต้นทุนในการผลิตที่ต่ำกว่า เช่น จีนและเวียดนาม ในด้านการจัดจำหน่ายและขยายตลาดของสินค้าพบว่าผู้ประกอบการจำนวนมากยังขาดความรู้และประสบการณ์ทางด้านการตลาดโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านของตลาดต่างประเทศที่มีกฎเกณฑ์ข้อบังคับจำนวนมากและมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ช่องทางการจัดจำหน่ายและการกระจายสินค้ายังมีอยู่จำกัดผู้ประกอบการยังไม่สามารถนำเอาจุดเด่นหรือเอกลักษณ์ของอาหารไทยมาสร้างเป็นตราผลิตภัณฑ์เพื่อแข่งขันได้ดีพอ

นอกจากนี้ ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือการขาดการประสานงานและทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพระหว่างภาครัฐและผู้ประกอบการในการแก้ไขปัญหาต่างๆ เช่น ความไม่เพียงพอของบริการการตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานสินค้า ระเบียบกฎเกณฑ์และค่าใช้จ่ายในการออกใบรับรองคุณภาพการพัฒนาบุคลากรเพื่อป้อนเข้าสู่อุตสาหกรรม ฯลฯ

5. กลุ่มธุรกิจ SMEs เป้าหมายในอุตสาหกรรมอาหาร

อุตสาหกรรมอาหาร เป็นอุตสาหกรรมที่มีความเชื่อมโยงกับภาคเกษตรกรรมสูง การผลิตนอกจากจะเพื่อตอบสนองการบริโภคภายในประเทศแล้ว ยังเป็นการผลิตเพื่อส่งออกไปยังต่างประเทศด้วย ในปี 2549 มูลค่าการส่งออกโดยรวมของอุตสาหกรรมอาหาร (ไม่รวมข้าว) นั้นสูงถึง 336,181.6 ล้านบาท (ข้อมูลรายสาขาจากสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม) โดยสินค้าและผลิตภัณฑ์หลักที่มีการส่งออกไปจำหน่ายในต่างประเทศ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์อาหารทะเลแปรรูป เนื้อสัตว์แปรรูปและแช่แข็ง ผักและผลไม้แปรรูป ผลิตภัณฑ์ธัญพืชและแป้ง ฯลฯ อย่างไรก็ตาม นอกจากสินค้าและผลิตภัณฑ์เหล่านี้ ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา กลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารพื้นเมืองของไทย ซึ่งมีสินค้าหลากหลายมาก เช่น ขนมหวานนานาชนิด เครื่องแกงและเครื่องปรุงรส (น้ำปลา น้ำส้มสายชู น้ำพริก) ผักและผลไม้หมักดองและแปรรูปในลักษณะอื่น เครื่องดื่มที่ผลิตจากผลไม้และสมุนไพร ฯลฯ ก็ได้รับการยอมรับจากต่างประเทศและมีการส่งออกมากขึ้น แม้จะยังมี

การส่งออกในปริมาณน้อยมากเมื่อเทียบกับสินค้าออกอาหารที่สำคัญ เช่น ปลากระป๋องหรือสับปะรดกระป๋อง

สำหรับสินค้าและผลิตภัณฑ์หลักที่มีการส่งออกไปจำหน่ายในต่างประเทศนั้น ส่วนใหญ่ได้มีการทำตลาดมาอย่างต่อเนื่องและมีปริมาณการส่งออกเป็นจำนวนมากอยู่แล้ว ผู้ผลิตส่วนมากเป็นโรงงานขนาดใหญ่ ดังนั้น SMEs เป้าหมายของอุตสาหกรรมอาหารที่ควรจะทำ การส่งเสริม นั้น จึงควรจะเป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารพื้นเมืองของไทย เพราะเป็นสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ประจำชาติสะท้อนให้เห็นถึงขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาของไทย ผลิตโดยผู้ประกอบการขนาดเล็กเป็นส่วนใหญ่ซึ่งกระจายอยู่ในทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ มีการใช้วัตถุดิบทางการเกษตรในท้องถิ่นหลายชนิดไม่ว่าจะเป็น ผักและสมุนไพร รวมทั้งผลไม้ต่างๆ เช่น ลิ้นจี่ ทูเรียน ลำไย ฯลฯ ซึ่งสามารถนำมาแปรรูปให้เป็นผลไม้อบแห้ง น้ำผลไม้ อาหารเสริมหรือขนม ฯลฯ ทำให้สามารถแก้ปัญหาสินค้าเกษตรล้นตลาดและเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าและผลิตภัณฑ์ ในด้านของแนวโน้มของตลาด อาหารพื้นเมืองของไทยยังมีโอกาสในการเจริญเติบโตขึ้นอีก เนื่องจากประโยชน์ทางด้านสรรพคุณและส่วนผสมของสมุนไพรในอาหารที่มีต่อสุขภาพ ทำให้ผู้บริโภคในต่างประเทศหันมาให้ความนิยมมากขึ้น ประกอบกับจำนวนร้านอาหารไทยที่เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะร้านอาหารไทยในต่างประเทศ ทำให้มีปริมาณการสั่งซื้อเครื่องแกงและเครื่องปรุงรสจากประเทศไทยมีมากขึ้น นอกจากนี้ อาหารพื้นเมืองของไทยเหล่านี้ไม่เพียงแต่สามารถส่งออกจำหน่ายยังตลาดต่างประเทศได้มากขึ้น ยังมีการขยายตัวในตลาดภายในประเทศด้วย จากการติดต่อคมนาคมที่สะดวกขึ้น การขยายตัวของท่องเที่ยวภายในประเทศ การเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม การบริโภค และการส่งเสริมของรัฐ

6. ยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการในการส่งเสริม SMEs สาขาอุตสาหกรรมอาหาร

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน

วัตถุประสงค์: เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ของ SMEs ให้มีคุณภาพและมาตรฐานทางด้านสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อมตามมาตรฐานสากล

การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานในการผลิตอาหารให้อยู่ในระดับสากลเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะทำให้ผู้บริโภคเกิดความเชื่อถือและมั่นใจในผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ยังเป็นไปเบิกทางในการนำผลิตภัณฑ์เพื่อเข้าไปจำหน่ายในตลาดโดยเฉพาะตลาดต่างประเทศที่สำคัญๆ เช่น สหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป ดังนั้นภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันอาหาร คณะกรรมการอาหารและยาของกระทรวงสาธารณสุข สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ISMED) สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) และสถาบันการศึกษาต่างๆ ต้องเข้าไปช่วยเหลือและให้คำปรึกษากับ SMEs ในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน

แผนปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน

1) แผนการส่งเสริมการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานสินค้า

การยกระดับคุณภาพให้มีความสอดคล้องกับข้อกำหนดทางด้านสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะทำให้ผู้บริโภคเกิดความเชื่อถือและมั่นใจในผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ยังเป็นไปเบิกทางในการนำผลิตภัณฑ์เพื่อเข้าไปจำหน่ายในตลาดโดยเฉพาะตลาดต่างประเทศที่สำคัญต่างๆ เช่น

สหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป ดังนั้นจึงควรจัดให้มีการอบรมให้คำแนะนำแก่ SMEs โดยควรมีการตั้งเป้าหมายให้ SMEs ที่ผ่านการอบรมนั้นสามารถพัฒนาคุณภาพและกระบวนการผลิตจนสามารถได้การรับรองมาตรฐานที่สำคัญต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร (Good manufacturing practice: GMP) และระบบการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤติที่ต้องควบคุมในการผลิตอาหาร (Hazard analysis and critical control point system: HACCP)

สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการแผนปฏิบัติการนี้ ได้แก่ สถาบันอาหาร คณะกรรมการอาหารและยาของกระทรวงสาธารณสุข สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ISMED) และสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) โดยหน่วยงานเหล่านี้ อาจมีการวางแผนร่วมกันในการจัดโครงการต่างๆ เพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้กับ SMEs ซึ่งได้แก่ โครงการอบรมความรู้ทางด้านคุณภาพและมาตรฐานสินค้า โครงการจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาในด้านคุณภาพและมาตรฐานกับผู้ประกอบการ เป็นต้น โดยทางคณะกรรมการอาหารและยาอาจจะรับหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการกำหนดหลักสูตรในการอบรมและให้ข้อมูลเกี่ยวกับกฎระเบียบมาตรฐานที่สำคัญต่างๆ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ทำหน้าที่ในการประสานงานไปยังสถาบันอาหาร และสถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ISMED) เพื่อประชาสัมพันธ์และดำเนินโครงการต่อไป

2) แผนการพัฒนาระบบตรวจสอบรับรองคุณภาพมาตรฐานสินค้า

เนื่องจากผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมอาหารนั้นมีอยู่เป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาระบบตรวจสอบรับรองคุณภาพมาตรฐานสินค้าให้สะดวกรวดเร็วและง่ายต่อการเข้าถึงของผู้ประกอบการที่กระจายอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ โดยในการพัฒนานั้นควรเน้นทั้งในเรื่องของตัวระบบตรวจสอบและเครื่องมือต่างๆ ให้มีความรวดเร็วและทันสมัย การลดขั้นตอนทางด้านเอกสาร ตลอดจนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญที่จะเข้ามาทำงานในส่วนนี้ด้วย

สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการแผนปฏิบัติการนี้ ได้แก่ สถาบันอาหาร คณะกรรมการอาหารและยาของกระทรวงสาธารณสุข และสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) โดยทาง สสว. ควรทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการประชุมตกลงในการพัฒนาระบบตรวจสอบรับรองคุณภาพดังกล่าว

3) แผนการสร้างเครือข่ายพันธมิตรและเชื่อมโยงในห่วงโซ่อุปทาน

คุณภาพและความสม่ำเสมอของปริมาณของวัตถุดิบที่มาจากภาคการผลิตต่างๆ เช่น ภาคการเกษตร ประมง และปศุสัตว์ ฯลฯ ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ในอุตสาหกรรมอาหาร ดังนั้นจึงควรมีการส่งเสริมให้เกิดการสร้างเชื่อมโยงในห่วงโซ่อุปทานระหว่างผู้ผลิตวัตถุดิบและผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมอาหารเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพร่วมกัน สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการแผนปฏิบัติการนี้ ได้แก่ สถาบันอาหาร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) โดยทาง สสว. ควรทำหน้าที่เป็นตัวกลางให้เกิดการประสานงานระหว่างผู้ผลิตและหน่วยงานต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

โดยอาจจะต้องเริ่มจากการเชิญทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมาหารือถึงแนวทางในการสร้างเครือข่าย หลังจากนั้นจึงค่อยๆ พัฒนารูปแบบให้มีความชัดเจนมากขึ้น

การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสินค้าเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมากต่อการขยายตลาดและการเตรียมพร้อมสำหรับรับมือกับการแข่งขันจากคู่แข่งที่มีต้นทุนการผลิตต่ำกว่า เช่น จีนและเวียดนาม ดังนั้นแผนการส่งเสริมการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานสินค้า และแผนการพัฒนาระบบตรวจรับรองคุณภาพมาตรฐานสินค้าจึงจำเป็นที่จะต้องรีบดำเนินการภายในกรอบระยะเวลา 2 ปีแรก คือปี พ.ศ. 2551-2552 หลังจากนั้นในปี พ.ศ.2553 จึงเริ่มดำเนินการแผนการสร้างเครือข่ายพันธมิตรและเชื่อมโยงในห่วงโซ่อุปทาน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การเพิ่มมูลค่าในการผลิต

วัตถุประสงค์: เพื่อเพิ่มโอกาสในการสร้างรายได้และความสามารถในการแข่งขันของ SMEs

อุตสาหกรรมอาหารของประเทศไทยถึงแม้จะมีข้อเปรียบในด้านวัตถุดิบที่มีอยู่มากมาย แต่ SMEs ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความสามารถในการแปรรูปด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ทำให้สูญเสียโอกาสในการสร้างรายได้ และต้องเผชิญกับการแข่งขันที่รุนแรงขึ้นจากประเทศคู่แข่งที่สามารถผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปขั้นพื้นฐานได้เหมือนกันและมีต้นทุนต่ำกว่า เช่น จีน และเวียดนาม ดังนั้นภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันอาหาร สถาบันการศึกษาต่างๆ อาจจะต้องช่วยเหลือ SMEs ในการถ่ายทอดเทคโนโลยี การปรับปรุงกระบวนการผลิตและบรรจุภัณฑ์ การส่งเสริมพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ฯลฯ

แผนปฏิบัติการของยุทธศาสตร์ที่ 2 การเพิ่มมูลค่าในการผลิต

วัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์นี้ คือ เพื่อเพิ่มโอกาสในการสร้างรายได้และความสามารถในการแข่งขันของ SMEs โดยแผนปฏิบัติการที่จะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์นี้ประกอบด้วย

1) แผนการส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทั้งในด้านกระบวนการผลิตและการคิดค้นพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่จะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้แก่ผู้ประกอบการ ในการส่งเสริมนั้น ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ เช่น สถาบันอาหาร สถาบันการศึกษาที่มีการทำการวิจัยทางด้านอาหาร จำเป็นที่จะต้องเข้ามาให้ความช่วยเหลือในการให้ความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่ SMEs โดยอาจมีการจัดโครงการอบรมความรู้และเทคนิคในการผลิตสมัยใหม่ นอกจากนี้ ยังอาจจะมีการตั้งศูนย์รวมข้อมูลความรู้และให้คำปรึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์การอาหารเพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงความรู้และเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ได้

2) แผนการส่งเสริมการพัฒนาบรรจุภัณฑ์

บรรจุภัณฑ์ของสินค้ามีความสำคัญในหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นในด้านของการรักษาคุณภาพของอาหาร ความยากง่ายในการขนส่ง การให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวสินค้า การดึงดูดและเรียกความสนใจจากผู้ซื้อ ฯลฯ ดังนั้นควรมีการส่งเสริมพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้กับ SMEs โดยสถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ISMED) หรือสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) อาจจะเข้ามา

รับหน้าที่ในการจัดโครงการอบรมความรู้เกี่ยวกับบรรพบุรุษที่ให้กับผู้ประกอบการโดยอาจเชิญวิทยากรจากกระทรวงอุตสาหกรรมและกระทรวงพาณิชย์ หรือผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จเพื่อมาให้ความรู้

3) แผนการพัฒนาบุคลากรทางด้านวิทยาศาสตร์อาหาร

การพัฒนาบุคลากรทางด้านวิทยาศาสตร์อาหารเป็นสิ่งที่ต้องทำต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีและกระบวนการผลิตให้มีความล้ำหน้าอยู่เสมอ ดังนั้นจึงควรมีการส่งเสริมให้มีการพัฒนาหลักสูตรและการศึกษาในสาขาดังกล่าว โดยกระทรวงศึกษาธิการและสถาบันการศึกษาจะต้องช่วยกันในการพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย ตลอดจนทำการประชาสัมพันธ์ให้ผู้สนใจได้เข้ามาศึกษา

สำหรับกรอบเวลาในทางปฏิบัติของแผนปฏิบัติการ เนื่องจากภาวะการแข่งขันที่สูงและความเสียเปรียบในด้านต้นทุนการผลิตของอุตสาหกรรมอาหารของไทย ดังนั้นแผนการส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์และแผนการส่งเสริมการพัฒนาบรรพบุรุษที่นั้นจำเป็นที่จะต้องรีบดำเนินการโดยทันทีภายในกรอบระยะเวลา 2 ปีแรก คือปี พ.ศ. 2551-2552 ในส่วนของแผนการพัฒนาบุคลากรทางด้านวิทยาศาสตร์อาหารอาจสามารถเริ่มดำเนินการได้ในภายหลัง คือในปี พ.ศ. 2553 โดยอาจจะต้องมีการประชุมหารือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาหลักสูตรและประชาสัมพันธ์หลักสูตร ก่อนที่จะเกิดผลในทางรูปธรรมได้

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาและเสริมสร้างทางการตลาด

วัตถุประสงค์: เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายและขยายตลาดให้กับ SMEs

ความรู้ด้านการตลาด ตลอดจนข้อมูลข่าวสารและกฎระเบียบทางการตลาดในอุตสาหกรรมเป็นสิ่งสำคัญต่อการประสบความสำเร็จของ SMEs เพราะจะทำให้ผู้ประกอบการสามารถวางแผนในการส่งเสริมและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของตนได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยในด้านการผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ทันสมัยและตรงกับความต้องการของผู้บริโภค อย่างไรก็ตาม เนื่องจากข้อมูลข่าวสารและกฎระเบียบทางการตลาดในอุตสาหกรรมมีอยู่มากมาย จึงยากที่ SMEs จะมีความสามารถเข้าถึงได้ครบถ้วน นอกจากนี้ ศักยภาพในการเจาะตลาดต่างประเทศยังมีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้นภาครัฐจึงควรเข้าไปช่วยเหลือเผยแพร่ข่าวสาร แนะนำการเข้าถึงข่าวสารทางอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ เพื่อความสะดวกรวดเร็ว กระทรวงพาณิชย์อาจช่วยอบรมความรู้ทางการตลาดและพา SMEs ไปร่วมออกงานในต่างประเทศ

แผนปฏิบัติการของยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาและเสริมสร้างทางการตลาด

วัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์นี้ คือ เพื่อเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายและขยายตลาดให้กับ SMEs โดยแผนปฏิบัติการที่จะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์นี้ประกอบด้วย

1) แผนการเสริมสร้างความรู้ทางการตลาด

ความรู้ทางการตลาดและการขยายช่องทางในการจัดจำหน่ายสิ่งสำคัญต่อการประสบความสำเร็จของผู้ประกอบการ เนื่องจาก SMEs ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และประสบการณ์ด้านการตลาดโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านของตลาดต่างประเทศ ดังนั้นหน่วยงานกรมส่งเสริมการส่งออกของกระทรวงพาณิชย์อาจจะเป็นเจ้าภาพในการจัดทำแผนปฏิบัติการดังกล่าว เช่น จัดโครงการอบรมความรู้ทางการตลาด โครงการนำ SMEs ออกไปหาประสบการณ์ ในตลาดต่างประเทศ ทั้งการดูงานและการออกบูธแสดงในงาน

2) แผนการส่งเสริมการพัฒนาตราผลิตภัณฑ์ที่เป็นสัญลักษณ์ของไทย

ตราผลิตภัณฑ์หรือการสร้างแบรนด์เป็นสิ่งสำคัญในการทำตลาด ดังนั้นจึงควรมีการส่งเสริมความรู้ทางด้านการตลาดในการสร้างตราผลิตภัณฑ์ รวมทั้งให้ข้อมูลรายละเอียดสำหรับการจดทะเบียนตราผลิตภัณฑ์ให้กับ SMEs โดยกระทรวงพาณิชย์อาจจะเข้ามาช่วยในส่วนนี้

3) แผนงานจัดทำ Website เพื่อเป็นสื่อกลางให้แก่ลูกค้าทั้งในและต่างประเทศ

ในปัจจุบันการเผยแพร่ข้อมูลทาง Website ถือว่ามีต้นทุนที่ไม่สูงมากนักและสามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังนั้นเพื่อช่วยส่งเสริมและขยายช่องทางทางการตลาดแก่ผู้ประกอบการ จึงควรมีการจัดทำ Website ที่เป็นศูนย์รวมเกี่ยวกับข้อมูลของผู้ประกอบการและผลิตภัณฑ์อาหารต่างๆ ในประเทศ และมีการสร้างการเชื่อมโยงต่อไปยัง Website ของผู้ประกอบการแต่ละราย สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการแผนปฏิบัติการนี้ ได้แก่ สถาบันอาหาร กระทรวงพาณิชย์ และสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) โดยทาง สสว. ควรทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในการวางแผนสร้าง Website ที่เป็นสื่อกลาง ตลอดจนประชาสัมพันธ์ให้ผู้ประกอบการทราบและเริ่มพัฒนา Website ของตนเพื่อมาเชื่อมโยงกับ Website ส่วนกลาง

4) แผนการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของ SMEs

การนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมมาใช้ในการประกอบธุรกิจ นอกจากจะช่วยให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพแล้ว ยังช่วยเสริมสร้างขีดความสามารถในการพัฒนาตลาดของผู้ประกอบการอีกด้วย เช่น การพัฒนาระบบตรวจสอบสินค้า ระบบตรวจสอบบัญชี และการสร้าง Website เพื่อเป็นหน้าร้านและช่องทางในการเข้าถึงของผู้บริโภคอีกทางหนึ่ง

ในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของ SMEs กระทรวงเทคโนโลยีและสารสนเทศ กระทรวงพาณิชย์ และสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) อาจเข้ามาช่วยผลักดันและดำเนินการ โดยทาง สสว. ควรทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานของภาครัฐเพื่อจัดการอบรมความรู้ทางด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ และประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้ผู้ประกอบการที่สนใจเพื่อมาเข้ารับการอบรม

5) แผนการส่งเสริมการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายวิสาหกิจ (Cluster)

การร่วมมือในลักษณะเครือข่ายวิสาหกิจจะเป็นประโยชน์ในหลายด้าน ทั้งการพัฒนาเทคโนโลยี การตลาด และอื่นๆ การส่งเสริมเครือข่ายในอุตสาหกรรมอาหารนั้นอาจเจาะลงไปในแต่ละพื้นที่ หรือในกลุ่มสินค้าที่มีความเกี่ยวข้องกัน และควรให้สถาบันการเงิน สถาบันอาหาร และสถาบันการศึกษา ตลอดจนผู้บริโภคมีส่วนร่วมในการพัฒนาเครือข่ายนี้ สถาบันอาหารอาจเป็นผู้ประสานงานในเรื่องนี้

สำหรับกรอบเวลาในทางปฏิบัตินั้น แผนการเสริมสร้างความรู้ทางด้านการตลาดควรเริ่มดำเนินการโดยทันทีภายในกรอบระยะเวลา 2 ปีแรก คือปี พ.ศ. 2551-2552 เพื่อให้ผู้ประกอบการ SMEs ได้ข้อมูลเกี่ยวกับทางด้านตลาดและความต้องการของผู้บริโภคเพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์ของตนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด หลังจากนั้นในปี พ.ศ.2553 จึงเริ่มดำเนินการแผนการส่งเสริมการพัฒนาตราผลิตภัณฑ์ที่เป็นสัญลักษณ์ของไทย แผนงานจัดทำ Website เพื่อเป็นสื่อกลางให้แก่ลูกค้าทั้งในและต่างประเทศ และแผนการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของ SMEs ในส่วนของ

แผนการส่งเสริมการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายวิสาหกิจจะเริ่มดำเนินการในปี พ.ศ.2554 โดยอาจจะต้องเริ่มจากการเชิญทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมาหารือถึงแนวทางในการสร้างเครือข่าย หลังจากนั้นจึงค่อยๆ พัฒนารูปแบบให้มีความชัดเจนมากขึ้น

7. นโยบายและมาตรการภาครัฐที่สำคัญ

7.1 นโยบายรัฐบาล

นโยบายรัฐบาลที่แถลง ณ กระทรวงการต่างประเทศ เมื่อธันวาคม 2551 มีนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมอาหาร ดังนี้

- กำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาของแต่ละอุตสาหกรรมและพัฒนาอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพในอนาคต เช่น อุตสาหกรรมผลิตเครื่องจักรภายในประเทศ อุตสาหกรรมยานยนต์ **อุตสาหกรรมอาหาร** และอุตสาหกรรมอัญมณี เป็นต้น โดยปรับปรุงมาตรการส่งเสริมการลงทุนด้านภาษีและที่มีใช้ภาษีให้สามารถจูงใจนักลงทุนได้ และส่งเสริมการร่วมทุนกับบริษัทต่างประเทศในอุตสาหกรรมที่มีเทคโนโลยีขั้นสูง(นโยบายข้อ 4.2.2.2)

- ขยายฐานภาคบริการในโครงสร้างการผลิตของประเทศ โดยเพิ่มความหลากหลายของธุรกิจบริการ เพิ่มมูลค่า เพิ่มความสามารถในการแข่งขัน พัฒนาแรงงานฝีมือทั้งในด้านคุณภาพและความรู้ด้านภาษา และเชื่อมโยงธุรกิจ ภาคบริการ อุตสาหกรรม และเกษตรเข้าด้วยกันให้เป็นกลุ่มสินค้า เช่น ธุรกิจสุขภาพ **อาหาร** และการท่องเที่ยว รวมทั้งสินค้าบริการที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์บนพื้นฐานของวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยที่เชื่อมโยงกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ (นโยบายข้อ 4.2.3.1)

- จัดให้มีสำนักงานบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นองค์กรถาวร เพื่อทำหน้าที่แก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่ชายแดนภาคใต้ โดยยึดมั่นหลักการสร้างความสมานฉันท์และแนวทาง “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” ใช้กระบวนการยุติธรรมกับผู้กระทำผิดอย่างเคร่งครัดและเป็นธรรม กำหนดจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นเขตพัฒนาพิเศษที่มีการสนับสนุนแหล่งเงินทุนกู้ดอกเบี้ยต่ำ สิทธิพิเศษด้านภาษี **และอุตสาหกรรมฮาลาล** รวมทั้งสนับสนุนให้เป็นเขตพัฒนาพิเศษที่มีความยืดหยุ่นและหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม (นโยบายข้อ 1.1.2)

- ส่งเสริมการลงทุนในภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการที่ไทยมีศักยภาพ โดยเฉพาะสินค้าอาหารและ**บริการฮาลาล** อุตสาหกรรมภาพยนตร์ สินค้าและบริการที่ใช้นวัตกรรมและภูมิปัญญาการลงทุนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งสนับสนุนการลงทุนในต่างประเทศในสาขาที่ผู้ประกอบการไทยมีศักยภาพ และสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงทางธุรกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศ)ข้อนโยบายข้อ (4.2.4.6

7.2 นโยบายและมาตรการนำเข้าวัตถุดิบอาหารสัตว์ ปี 2552

คณะรัฐมนตรีเห็นชอบการกำหนดนโยบายและมาตรการนำเข้าวัตถุดิบอาหารสัตว์ ปี 2552 ตามที่กระทรวงพาณิชย์เสนอ ดังนี้

1. กากถั่วเหลือง

1.1 การนำเข้าภายใต้ WTO

1.1.1 อากรนำเข้าในโควตาปรับลดจากอัตราร้อยละ 4 เหลือร้อยละ 2 เพื่อลดภาระต้นทุนวัตถุดิบอาหารสัตว์แก่เกษตรกรและผู้มีสิทธินำเข้า ได้แก่ ผู้มีสิทธินำเข้าเดิมประกอบด้วย 7 สมาคม (สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย สมาคมผู้ผลิตไก่เพื่อส่งออกไทย สมาคมผู้เลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการส่งออก สมาคมผู้เลี้ยงเป็ดเพื่อการค้าและการส่งออก สมาคมปศุสัตว์ไทย สมาคมส่งเสริมการเลี้ยงไก่แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ และสมาคมส่งเสริมผู้ใช้วัตถุดิบอาหารสัตว์) และมีเงื่อนไขให้ผู้มีสิทธินำเข้าต้องรับซื้อกากถั่วเหลืองที่ผลิตจากเมล็ดถั่วเหลืองในประเทศของโรงงานสกัดน้ำมันพืชทั้งหมดในราคาไม่ต่ำกว่าขั้นต่ำที่กำหนด ซึ่งกำหนดสอดคล้องกับราคาเมล็ดถั่วเหลืองเกรดสกัดน้ำมันตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กษ.) กำหนด โดยผู้มีสิทธินำเข้าต้องทำสัญญาการปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าวไว้กับ พณ. และ กษ.

1.1.2 อากรนำเข้านอกโควตาร้อยละ

1.2 การนำเข้าภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) กำหนดอากรนำเข้าน้อยละ 5

1.3 การนำเข้าภายใต้ความตกลงการค้าเสรีไทย - ออสเตรเลีย ไทย-นิวซีแลนด์ (FTA) และความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA) กำหนดอากรนำเข้าน้อยละ 0

1.4 การนำเข้าทั่วไป กำหนดอากรนำเข้าน้อยละ 6 และค่าธรรมเนียมพิเศษ ต้นละ 2,519 บาท

ทั้งนี้ การนำเข้าตามข้อ 1.1 – 1.4 ให้นำเข้าได้ไม่จำกัดปริมาณและช่วงเวลานำเข้า

2. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

2.1 การนำเข้าภายใต้ WTO

2.1.1 กำหนดอากรนำเข้าในโควตาร้อยละ 20 ปริมาณโควตา 54,700 ตัน ตามที่ผูกพันโดยให้องค์การคลังสินค้าเป็นผู้นำเข้า และกำหนดระยะเวลานำเข้าระหว่างวันที่ 1 มีนาคมถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2552

2.1.2 อากรนำเข้านอกโควตาร้อยละ 73 และค่าธรรมเนียมพิเศษต้นละ 180 บาท

2.2 การนำเข้าภายใต้ AFTA กำหนดอากรนำเข้าน้อยละ 5 หรือกิโลกรัมละ 2.75 บาท

2.3 การนำเข้าตามความตกลงการค้าเสรีไทย-นิวซีแลนด์(FTA)ตามความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA) กำหนดอากรนำเข้าน้อยละ 0

2.4 การนำเข้าตามความตกลงการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลีย (FTA) กำหนดอากรนำเข้าในโควตาร้อยละ 14.67 ปริมาณโควตา 6,648.82 ตัน โดยให้องค์การคลังสินค้าเป็นผู้นำเข้าระหว่างวันที่ 1 มีนาคมถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2552 และอากรนำเข้านอกโควตาร้อยละ 65.70

2.5 การนำเข้าตามยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy : ACMECS)หรือประเทศสมาชิกใหม่อาเซียน กำหนดอากรนำเข้าน้อยละ 0 ผู้มีสิทธินำเข้าต้องจดทะเบียนเป็นผู้นำเข้ากับกรมการค้าต่างประเทศ และให้มีการกำกับดูแลการนำเข้าอย่างเข้มงวดตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนด

2.6 การนำเข้าทั่วไป กำหนดอากรนำเข้ากิโลกรัมละ 2.75 บาทและค่าธรรมเนียมพิเศษต้นละ 1,000 บาท

ทั้งนี้ การนำเข้าตามข้อ 2.1-2.6 นอกเหนือจากในโควตาให้นำเข้าได้ไม่จำกัดปริมาณและ
ช่วงเวลานำเข้า

3. ปลาป่น

การนำเข้าภายใต้ AFTA และการนำเข้าทั่วไปคงอัตราอากรนำเข้าเท่ามาตรการปี 2551 (อากร
นำเข้าร้อยละ 5 และ 15 ตามลำดับ) สำหรับการนำเข้าภายใต้ความตกลงการค้าเสรี FTA ความตกลง
หุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA) อัตราอากรนำเข้าปรับลดตามข้อผูกพัน ดังนี้

3.1 ปลาป่นโปรตีน 60% ขึ้นไปให้นำเข้าโดยไม่จำกัดปริมาณและช่วงเวลานำเข้า โดย

3.1.1 การนำเข้าตามความตกลงการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลีย (FTA) กำหนดอากรนำเข้าร้อยละ 3

3.1.2 การนำเข้าตามความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน กำหนดอากรนำเข้าร้อยละ 5

3.1.3 การนำเข้าทั่วไป กำหนดอากรนำเข้าร้อยละ 15

3.2 ปลาป่นโปรตีนต่ำกว่า 60% เป็นสินค้าต้องขออนุญาตนำเข้า โดย

3.2.1 การนำเข้าภายใต้ความตกลงการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลีย (FTA) และการนำเข้าภายใต้
ความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน กำหนดอากรนำเข้าร้อยละ 0

3.2.2 การนำเข้าทั่วไป กำหนดอากรนำเข้าร้อยละ 6

3.3 ปลาป่นทุกชนิดโปรตีน

3.3.1 การนำเข้าภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) กำหนดอากรนำเข้าร้อยละ 5

3.3.2 การนำเข้าภายใต้ความตกลงการค้าเสรีไทย-นิวซีแลนด์ กำหนดอากรนำเข้าร้อยละ 3

3.3.3 การนำเข้าตามความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA) ช่วงเดือนมกราคม-
มีนาคม 2552 กำหนดอัตราอากรนำเข้าร้อยละ 6.67 และร้อยละ 5 ช่วงเดือนเมษายน-ธันวาคม 2552

ทั้งนี้ ที่ประชุมมอบหมายให้กระทรวงการคลัง โดยกรมศุลกากรดำเนินการออกประกาศ
กระทรวงการคลังเพื่อลด/ยกเว้นอัตราอากรขาเข้าวัตถุดิบอาหารสัตว์ดังกล่าว ให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1
มกราคมถึง วันที่ 31 ธันวาคม 2552

7.3 แผนแม่บทอุตสาหกรรมอาหารปี 2551-2555

สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม(สศอ.) ร่วมกับสถาบันอาหาร จัดทำโครงการแผนแม่บท
อุตสาหกรรมอาหารปี 2551-2555 เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารของไทย โดยกำหนด
ยุทธศาสตร์ แผนงาน และกลยุทธ์ ภายใต้กรอบแนวคิดที่สำคัญ คือ การเร่งเครื่องประเทศไทยด้วยอุตสาหกรรม
อาหาร ที่มุ่งเน้นพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารของประเทศไทยอย่างก้าวกระโดด ด้วยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม
ในการแปรรูปสินค้าทางการเกษตรของไทย การเพิ่มผลผลิต การควบคุมคุณภาพและความปลอดภัยของอาหาร
รวมไปถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆซึ่งเป็นจุดสำคัญสำหรับการแข่งขันที่เข้มข้นในปัจจุบัน

แผนแม่บทดังกล่าวจะกำหนดยุทธศาสตร์เร่งเครื่องประเทศไทยด้วยอุตสาหกรรมอาหาร
ที่มุ่งเน้นพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารอย่างก้าวกระโดดด้วยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการแปรรูป
สินค้าทางการเกษตร การเพิ่มผลผลิต และอื่นๆ ซึ่งจะต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการใช้ยุทธวิธีทาง

การตลาดเพื่อเร่งการสร้างยอดขายจากปีนี้ที่คาดว่ามูลค่าการส่งออกจะอยู่ที่ 800,000 ล้านบาท และจะเพิ่มเป็น 1 ล้านล้านบาทในปี 2555 เป้าหมายที่สำคัญคือ มูลค่าส่งออกต้องเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ต่อปี โรงงานผลิตอาหารได้รับรองการผลิตในระดับสากลไม่น้อยกว่า ร้อยละ 50 ของโรงงานทั้งหมด

7.4 นโยบายความปลอดภัยด้านอาหาร (Food Safety) กระทรวงสาธารณสุขปลอดภัยด้านอาหาร เพื่อควบคุม ดูแล และตรวจสอบคุณภาพความปลอดภัย อาหารที่ผลิตทุกขั้นตอนตลอดห่วงโซ่อาหาร (Food Chain) ตั้งแต่วัตถุดิบ (การเพาะปลูก เพาะเลี้ยง) การผลิต การแปรรูป การจัดจำหน่าย จนถึงผู้บริโภคอาหาร หรือที่กล่าวกันว่าจากฟาร์มสู่โต๊ะอาหาร (From Farm to Table) หรือจากฟาร์มสู่ช้อน (From Farm to Fork) ทั้งนี้มาตรฐานที่ใช้ในการควบคุมต้องมีความเท่าเทียมกับมาตรฐานสากล เช่น การใช้มาตรการสุขอนามัย และสุขอนามัยพืช (Sanitary and Phytosanitary: SPS) ซึ่งอยู่บนพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ โดยมียุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน จะประกอบด้วยยุทธศาสตร์ 5 ด้าน ดังนี้

- 1) **ด้านการพัฒนามาตรฐานกฎหมายให้เป็นสากล**
 - กำหนดให้เน้นการคุ้มครองผู้บริโภคอย่างเท่าเทียมกัน ระหว่างอาหารนำเข้า ผลิต และส่งออก
- 2) **ด้านความเข้มแข็งในการกำกับดูแลให้อาหารปลอดภัย**
 - สร้างความเข้มแข็งของการกำกับดูแลให้อาหารปลอดภัยอย่างครบวงจร ตั้งแต่การควบคุมการนำเข้า การผลิต การจำหน่าย และการขนส่ง
 - สร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการมีคุณภาพได้มาตรฐาน
- 3) **ด้านการพัฒนาศักยภาพผู้บริโภค**
 - รณรงค์เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคมีความรู้ มีพฤติกรรมที่ถูกต้องในการเลือกซื้อประกอบ และบริโภคอาหารอย่างปลอดภัย
- 4) **ด้านการพัฒนาบุคลากรและกระบวนการ**
 - ฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้ สามารถพิจารณา ตรวจสอบ และวิเคราะห์คุณภาพอาหารได้ตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
 - สร้างแรงจูงใจให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ
 - ประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน
 - เชื่อมโยงระบบข้อมูลสารสนเทศระหว่างหน่วยงานให้เกิดประสิทธิภาพ
- 5) **ด้านการพัฒนาศักยภาพห้องปฏิบัติการ**
 - จัดหาครุภัณฑ์ที่จำเป็นในการตรวจวิเคราะห์ให้เพียงพอ

8. ผลกระทบของข้อตกลงทางการค้าระหว่างประเทศกับอุตสาหกรรมอาหาร

8.1 ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (JAPAN-THAILAND ECONOMIC PARTNERSHIP AGREEMENT : JTEPA) สถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (สวค.) ได้ประเมินผลกระทบในภาพรวม JTEPA พบว่า ไทยจะได้รับประโยชน์จากการเปิดเสรีการค้าไทย-ญี่ปุ่นค่อนข้างชัดเจน ในด้านเศรษฐกิจโดยรวม ดุลการค้าระหว่างประเทศจะปรับตัวดีขึ้น และ สวัสดิการของประเทศจะดีขึ้น แต่อุตสาหกรรมไทยจะได้รับ ผลกระทบในเชิงลบ 4 อันดับแรก คือ อุตสาหกรรมอุปกรณ์การขนส่งปรับตัวลดลงร้อยละ 29.37

เหมืองแร่ปรับตัวลดลงร้อยละ 8.17 โลหะปรับตัวลดลงร้อยละ 4.64 เคมีภัณฑ์ปรับตัวลดลงร้อยละ 2.72 ส่วนอุตสาหกรรมไทยที่จะได้รับประโยชน์อย่างชัดเจน คือ อุตสาหกรรมแปรรูป **อาหารขยายตัวร้อยละ 24.91** ัญพืชขยายตัวร้อยละ 23.13 และเนื้อสัตว์ขยายตัวร้อยละ 17.11

สำหรับการประเมินผลกระทบภาพรวมจากฝ่ายญี่ปุ่น โดย Mr. Kenichi Kawasaki นักวิชาการจากสถาบันวิจัยด้านเศรษฐกิจ การค้า และอุตสาหกรรม ของญี่ปุ่น (Research Institute of Economy, Trade and Industry: RIETI) ซึ่งให้เห็นผลกระทบ ของการเปิดเสรีการค้าสินค้าในตนเองเดียวกับฝ่ายไทย โดยการเปิดเสรีการค้าสินค้านั้น จะส่งผลให้เศรษฐกิจไทยขยายตัวเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันดุลการค้าของไทยจะปรับตัวดีขึ้น ส่วนการได้เปรียบดุลการค้าของญี่ปุ่นจะลดลง ในด้านสวัสดิการ ชาวญี่ปุ่นจะได้ประโยชน์จากราคาสินค้านำเข้าจากไทยลดลงในกลุ่มสินค้าเกษตร และอุตสาหกรรมอาหาร ญี่ปุ่นยังจะได้ประโยชน์ในกลุ่มเคมีภัณฑ์ เหล็ก อุปกรณ์การขนส่ง และเครื่องจักรและอุปกรณ์

8.2 FTA ไทย-ออสเตรเลีย (TAFTA)

สินค้าที่ไทยจะได้ประโยชน์ ที่สำคัญ ได้แก่ **อาหารทะเล อาหารแปรรูป ผักผลไม้สด** รถปิกอัพและรถยนต์ขนาดเล็ก กระจก สิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป เครื่องใช้ไฟฟ้า เคมีภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์พลาสติก อัญมณีและเครื่องประดับ และผลิตภัณฑ์ยาง ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 60 ของมูลค่าการส่งออกไปออสเตรเลีย

นอกจากนี้ สินค้าเกษตรของไทยหลายรายการ เช่น ไก่แช่แข็ง ผักผลไม้สด ซึ่งเดิมติดปัญหาสุขอนามัยของสินค้าพืชและสัตว์ ไม่สามารถส่งออกได้ จะได้รับการดูแลแก้ไข โดยทั้งสองฝ่ายได้ตกลงจัดตั้งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านสุขอนามัย (SPS) ขึ้นมาดูแลและแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้ลุล่วงภายใน 2 ปี ซึ่งจะทำให้ผลไม้ไทย เช่น มังคุด ลำไย ลิ้นจี่ ทูเรียน สับปะรด มะม่วง เนื้อไก่ และกุ้ง มีโอกาสเข้าตลาดออสเตรเลียได้

ส่วนสินค้าที่ออสเตรเลียจะได้ประโยชน์ที่สำคัญ ได้แก่ **นมและผลิตภัณฑ์ เนย** พลาสติก เหล็ก ข้าวสาลีและมอลต์ เชื้อเพลิง ทองแดง รถยนต์ขนาดใหญ่ อาหารสัตว์ สังกะสี ไวน์ และเนื้อวัว ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 39 ของมูลค่าที่ไทยนำเข้าจากออสเตรเลีย

8.3 FTA ไทย-อินเดีย

ปัจจุบัน ผู้ประกอบการไทยสามารถใช้ประโยชน์จาก FTA ไทย-อินเดีย ได้แล้วภายใต้ข้อตกลงการเร่งลดภาษีสินค้าบางส่วนทันที หรือที่เรียกว่า Early Harvest Scheme (EHS) ซึ่งเป็นสินค้ากลุ่มแรกที่ทั้ง 2 ประเทศตกลงให้มีการลดภาษีกันก่อนที่จะมีการลดภาษีสินค้าอื่นๆ สินค้าในกลุ่ม EHS มีจำนวนทั้งสิ้น 82 รายการ โดยเริ่มลดภาษีไปแล้วตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2547 โดยในช่วงแรกจะลดภาษีลงร้อยละ 50 ของอัตราภาษีขาเข้าทั่วไปในปี 2547 (ปีฐาน) หลังจากนั้นในวันที่ 1 กันยายน 2548 จะลดลงอีกร้อยละ 25 ของอัตราปีฐาน (รวมลดไปร้อยละ 75 ของอัตราปีฐาน) และตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2549 เป็นต้นไปทั้งสองฝ่ายจะยกเลิกการเก็บภาษีสำหรับ

สินค้า EHS 82 รายการ ครอบคลุมสินค้าสำคัญ เช่น เงานะ ลำไย มังคุด ทูเรียน องุ่น ข้าวสาลี อาหารทะเลกระป๋อง (ปลาซาร์ดีน ปลาแซลมอน ปลาแมคเคอเรล และปู) และสินค้าอุตสาหกรรมที่ไทยมี

ศักยภาพในการส่งออก เช่น อัญมณีและเครื่องประดับ (พลอยสี) เม็ดพลาสติก เครื่องปรับอากาศและส่วนประกอบ พัดลม ตู้เย็น เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์และส่วนประกอบ เครื่องสีข้าว หม้อแปลงไฟฟ้า เครื่องประมวลผลข้อมูล วงจรพิมพ์ ส่วนประกอบของเฟอร์นิเจอร์ ลูกปืน (บอล แบริง) และส่วนประกอบของเครื่องยนต์ เป็นต้น

9. แนวโน้มอุตสาหกรรมอาหาร

ภาวะการผลิตของอุตสาหกรรมอาหารในภาพรวมปี 2551 มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปีก่อน โดยมีมูลค่าการส่งออก 24,198 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และในปี 2552 มีแนวโน้มลดลง โดยมีปัจจัยภาวะเศรษฐกิจถดถอยของสหรัฐอเมริกา และประเทศผู้นำเข้าทั้งสหภาพยุโรปและญี่ปุ่น เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้การผลิตและการส่งออกของไทยในสินค้าอาหารชะลอตัวลง และยังคงติดตามปัจจัยเสี่ยงต่างๆ เช่น ความกังวลต่อภาวะเศรษฐกิจในประเทศของผู้บริโภคที่ยังชะลอการใช้จ่ายใช้สอย การแพร่ระบาดของเชื้อไข้หวัดนกรอบใหม่ ภัยธรรมชาติที่ไม่อาจคาดการณ์ได้ และมาตรการกีดกันทางการค้ารูปแบบต่างๆ ที่ประเทศผู้นำเข้าจะประกาศใช้ในอนาคต เช่น การประกาศมาตรการเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์สัมผัสอาหารของยุโรป มาตรการการบังคับปิดฉลากเพิ่มเติมของสหรัฐฯ และการประกาศเกณฑ์ขั้นต่ำของสารตกค้างในอาหารที่เข้มงวดมากขึ้นในหลายสินค้าของจีน ญี่ปุ่น และประเทศอื่นๆ นอกจากนี้ยังต้องเฝ้าระวังการประกาศมาตรการกีดกันรูปแบบใหม่ โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยของแรงงาน ซึ่งจะทะยอยประกาศใช้เพื่อปกป้องอุตสาหกรรมในประเทศ อย่างไรก็ตามหากพิจารณาปัจจัยเสริมที่ได้รับจากการทำข้อตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระหว่างไทย-ญี่ปุ่น (Japan-Thailand Economic Partnership Agreement : JTEPA) ที่มีผลบังคับใช้แล้ว อาจทำให้การส่งออกสินค้าเกษตร เช่น กุ้งสดแช่เย็นแช่แข็ง กุ้งแปรรูป และไก่ปรุงสุก ขยายตัวในเชิงมูลค่าได้จากราคาเปรียบเทียบที่ลดลง และเป็นที่น่าสนใจของผู้บริโภคญี่ปุ่น ประกอบกับตลาดยุโรปกำลังพิจารณาให้สิทธิพิเศษทางภาษี GSP รอบใหม่ ในลักษณะการทำข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-ยุโรปสำหรับการคาดการณ์แนวโน้มการผลิตและส่งออกในปี 2552 ในแต่ละกลุ่ม

10. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ควรมีการส่งเสริมและให้ข้อมูลทางด้านการตลาด เพื่อให้ SMEs สามารถปรับตัวและสร้างสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคและสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปได้
- 2) ควรให้ความรู้และส่งเสริมเกี่ยวกับระบบความปลอดภัยและมาตรฐานต่างๆ เช่น GMP HACCP ให้แก่ SMEs
- 3) ประเทศไทยมีรากฐานมาจากระบบเศรษฐกิจเกษตรกรรม ดังนั้นจึงควรหาทางเอาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรมาต่อยอดหรือเพิ่มมูลค่าเชิงอุตสาหกรรมเพื่อให้ประชาชนส่วนใหญ่ที่เป็นเกษตรกรสามารถขายสินค้าและผลิตภัณฑ์ได้ราคาที่ดี มีตลาดรองรับ
- 4) ประเทศไทยมีการปลูกข้าวและผักผลไม้ไม่มาก ซึ่งบางครั้งผลผลิตหลายชนิดก็มีการล้นตลาด เช่น ทุเรียน มังคุด เงาะ ลำไย ฯลฯ ดังนั้นจึงน่าจะมีการส่งเสริมให้ SMEs นำเอาผลผลิตทางการเกษตรเหล่านี้

มาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าและส่งออก นอกจากนี้ควรจะมีการจัดตั้งศูนย์แปรรูปอาหารชุมชนระดับภูมิภาค

11. ตัวอย่างโครงการในสาขาอุตสาหกรรมอาหาร

โครงการอบรมระบบคุณภาพมาตรฐานอาหาร

หลักการและเหตุผล

การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานในการผลิตอาหารให้อยู่ในระดับสากลเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะทำให้ผู้บริโภคเกิดความเชื่อถือและมั่นใจในผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ยังเป็นใบเบิกทางในการนำผลิตภัณฑ์เพื่อเข้าไปจำหน่ายในตลาดโดยเฉพาะตลาดต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากผู้ประกอบการ SMEs ในอุตสาหกรรมอาหารส่วนใหญ่เป็นรายเล็ก ขาดความรู้ในด้านคุณภาพและมาตรฐานความปลอดภัยของอาหาร การผลิตมักจะใช้วัตถุดิบในพื้นที่และวิธีการดั้งเดิมที่ปฏิบัติมา ดังนั้นจึงทำให้คุณภาพของอาหารที่ผลิตในบางครั้งไม่สม่ำเสมอและขาดความปลอดภัย เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงจำเป็นที่จะต้องมีการให้ความรู้และยกระดับคุณภาพและมาตรฐานในการผลิตของผู้ประกอบการให้ผ่านการรับรองตามเกณฑ์มาตรฐานสากล คือ หลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร (Good manufacturing practice: GMP) และระบบการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤติที่ต้องควบคุมในการผลิตอาหาร (Hazard analysis and critical control point system: HACCP)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ความรู้กับผู้ประกอบการเกี่ยวกับระบบมาตรฐานสากลที่สำคัญของผลิตภัณฑ์อาหาร
2. เพื่อกระตุ้นให้ผู้ประกอบการพยายามปรับปรุงและยกระดับมาตรฐานการผลิตของตนให้ได้

ตามมาตรฐานสากล

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์อาหารพื้นเมืองของไทยซึ่งกระจายอยู่ตามชนบทและภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ

การดำเนินการ

1. ประชุมคณะกรรมการเพื่อจัดเตรียมงาน โดยคณะกรรมการจะประกอบด้วยตัวแทนจากคณะกรรมการอาหารและยา สถาบันอาหาร สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)
2. กำหนดหัวข้อและเนื้อหาที่จะจัดอบรม วิทยากรที่จะเป็นผู้บรรยาย และวันเวลาและสถานที่สำหรับการจัดอบรม
3. ดำเนินการประชาสัมพันธ์และเปิดรับสมัครให้แก่ผู้ประกอบการที่สนใจ
4. ดำเนินการจัดการอบรม

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้ประกอบการมีความรู้และความเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับระบบมาตรฐานสากลที่สำคัญของผลิตภัณฑ์อาหาร
2. ผู้ประกอบการตระหนักถึงความสำคัญของคุณภาพและความปลอดภัย และกระตุ้นให้พัฒนาปรับปรุงการผลิตของตนให้ดียิ่งขึ้น

กรอบเวลาในการดำเนินการ

โดยมีกรอบเวลา 3 เดือน โดยประมาณดังนี้

เดือนที่ 1 จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดเนื้อหาและรูปแบบในการอบรม

เดือนที่ 2 ประชาสัมพันธ์และเปิดรับสมัคร

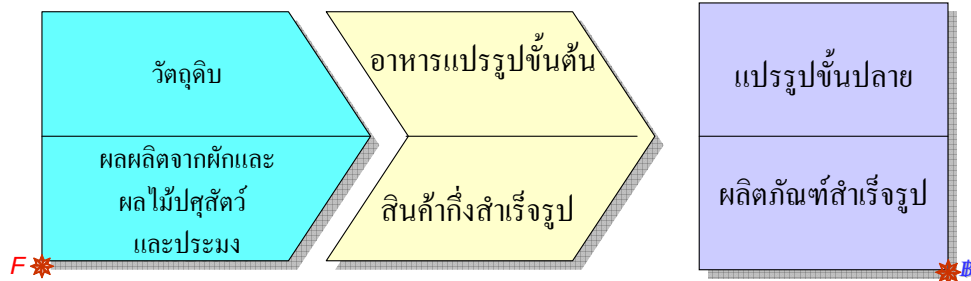
เดือนที่ 3 ดำเนินการจัดอบรม

งบประมาณที่คาดว่าจะต้องใช้

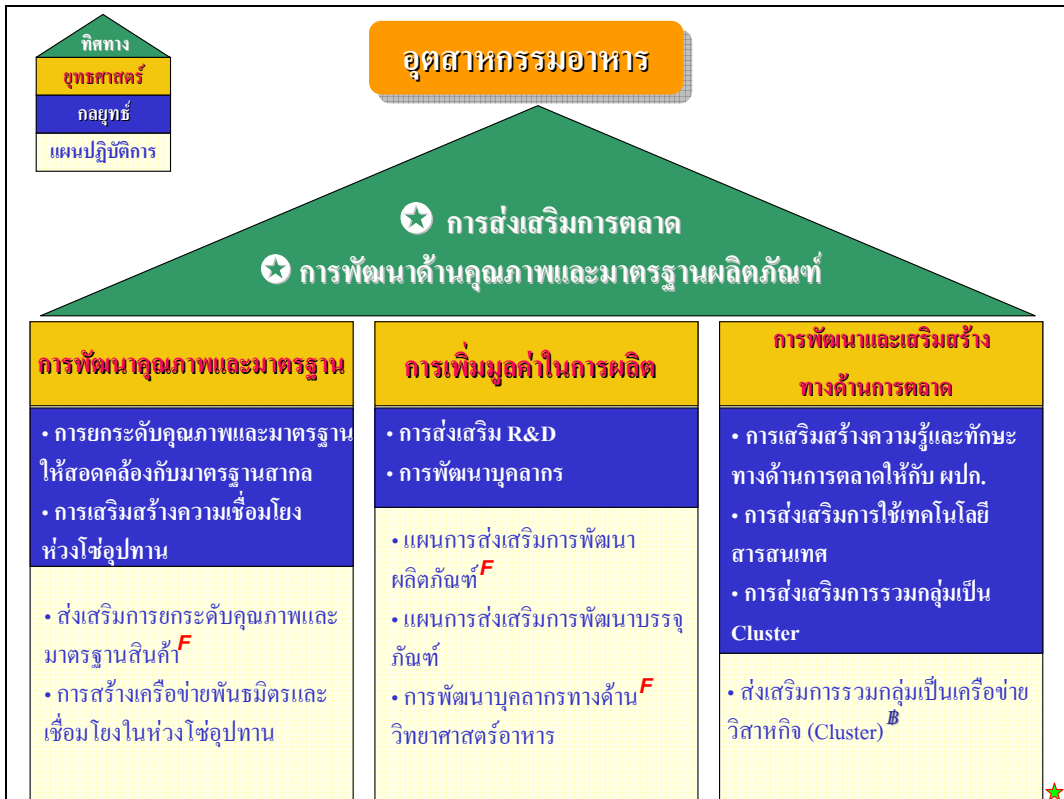
ขึ้นอยู่กับค่าใช้จ่ายการประชุมและเบี้ยประชุมของคณะกรรมการ จำนวนผู้ที่จะเข้าอบรม ค่าใช้จ่ายในด้านของค่าวิทยากร ค่าเอกสาร ค่าอาหาร และค่าสถานที่จัดอบรม

ภาคผนวก

ห่วงโซ่อุปทานอุตสาหกรรมอาหาร

หมายเหตุ : $*$ = SMEs โดยใช้เกณฑ์การจ้างงาน จำนวนโรงงาน และเงินทุนจดทะเบียน
 B = ค่าเงิน F = พลังงาน

บรรณานุกรม

ดร. สมศักดิ์ แต่มบุญเลิศชัย และคณะที่ปรึกษา ศูนย์บริการวิชาการ เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตุลาคม 2551 โครงการจัดทำยุทธศาสตร์การส่งเสริม SMEs รายสาขา

ดร. สมศักดิ์ แต่มบุญเลิศชัย และคณะที่ปรึกษา ศูนย์บริการวิชาการ เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตุลาคม 2551 โครงการจัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริม SMEs รายสาขา

ศูนย์สารสนเทศเศรษฐกิจอุตสาหกรรม สำนักเศรษฐกิจอุตสาหกรรม

ศูนย์สารสนเทศและเทคโนโลยี สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)

รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปี 2550 และแนวโน้ม ปี 2551

รายงานการศึกษา วิเคราะห์ และเตือนภัย SMEs รายสาขา ปี 2551 โครงการ การศึกษา วิเคราะห์ และเตือนภัย SMEs รายสาขา (วต.) สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม

สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักข้อมูลอุตสาหกรรม 2550 , สำนักธุรกิจทางการค้า และธุรกิจทางการบริการ พ.ศ. 2545

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กระทรวงอุตสาหกรรม
http://cms.sme.go.th/cms/c/journal_articles/view_article_content?article_id=0_2_-ANNO-031008&articleversion=1.0

โครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ความตกลงพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อม
http://www.measwatch.org/autopage/show_page.php?t=11&s_id=274&d_id=274

ศูนย์ปฏิบัติการความปลอดภัยด้านอาหาร กระทรวงสาธารณสุข
http://www.fda.moph.go.th/project/foodsafety/feedbackhome/food/fs_nayoby.asp

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
<http://www.depthai.go.th/users/1/jtepa/NTBsFood.doc>

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

<http://www.thaifta.com/>

SMEs

รายงานภาวะเศรษฐกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม